VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL X. Nr. 10 OCTOMVRIE 1943

Anul X Octomvrie 1943 Nr. 10

VIAȚA ILUSTRATĂ

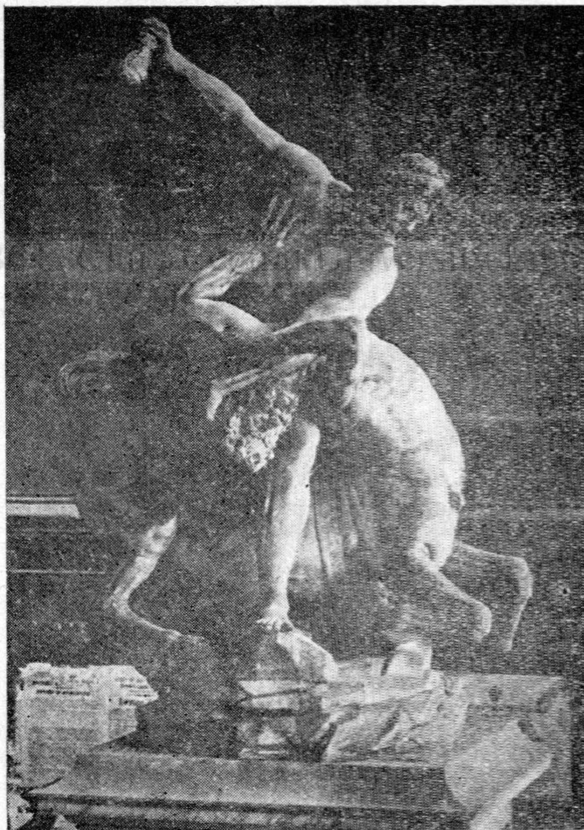
Un luptător împotriva mizeriei: Beveridge

de V. VLAD

De când e lumea lume, durerea e umbra nedespărțită de ființa omului; uneori mai întunecată, alteori mai ștearsă, ea însoțește omenirea din veac în veac. Lupta împotriva durerilor și a mizeriei a muncit mintea multor aleși ai omenirii, din bătrâna antichitate și până azi, iar după mijloacele de îndreptare pe care au crezut că le-au găsit, pe unii îi numim utopiști, visători, pe alții revoluționari fanatici, pe unii sfinți, pe alții reformatori ai celor legate de glie.

Mizeria izvorită din lipsa mijloacelor de trai a adus multă amărăciune în inimile oamenilor. Omul se împacă mai ușor cu o durere pe care o știe fără leac, cu boala și cu moartea, dar cu foamea și cu frigul, într'o lume plină cu lanuri de grâu și de păduri, omul nu se poate împăca, ci se oțălește și se frământă în adânc.

In vremuri de pace, muncitorul n'a cerut decât să i se dea de lucru și munca lui să fie răsplătită cinstit. Dar nici parte de muncă n'a avut omul umil totdeauna. De exemplu în America cea bogată, după 1928 a urmat criza cea mai neagră din istoria noului continent: milioane de oameni au rămas fără de lucru, și fără pâinea de toate zilele pentru ei și copiii lor. In Londra, capitala unui imperiu întins în toate continentele, hambar al tuturor bogățiilor, mizeria strângea în ghiara ei cartiere întregi zi de zi și an de an, dar mai ales în anii de criză. Criza pustiește viața economică din orașele acoperite de fumul coșurilor nenumărate ale fabricilor, precum lăcustele pustiesc lanurile de grâu ale plugarilor. Până acum nici orășanul, nici săteanul nu s'a putut pune în fața urgiei. Producția fabricantului, venitul muncitorului și beneficiul negustorului sunt supuse unei forțe tot atât de oarbe ca și aceea care ridică și coboară apa oceanelor celor întinse în flux și reflux. Fluxului de producție în plin, îi urmează refluxul ce coboară în criză. Viața muncitorimii e dusă și ea de aceeaș tălăuzire între conjunctură și criză. Când producția e în plin, brațele muncitorilor sunt căutate, familiile lor sunt hrănite și îmbrăcate, dar urmează epoca de lâncezire a producției, iar muncitorimea rămâne fără de lucru și îndură chinurile celei mai negre mizerii. Visătorii, revoluționarii și reformatorii pacinici tind să scape muncitorimea de legea celor șapte vaci grase și șapte slabe. Intre ultimele strădanii e aceea a președintelui Roosevelt prin „New Deal", iar cea mai nouă e cuprinsă în planul lui Sir William H. Beveridge, rectorul universității din Oxford.

Gian Bologna: Ercule luptând cu Centaurul

Dacă și în timp de pace muncitorimea a fost atât de des încercată, nu e de mirare că în vreme de război ea sufere și mai mult. Războiul nu ne atinge pe toți la fel de dureros. Mai mult suferă cei umili. Aproape în toate țările, *bunurile de*

prima necesitate s'au scumpit mult în urma războiului. Atâția soldați care nu produc, ci numai consumă, atâtea căi de comunicație internaționale tăiate, atâtea bunuri distruse, nu e mirare că fac ca hrana, îmbrăcămintea și încălțămintea să se scumpească într'o atât de mare măsură. Bogatul simte mai puțin urmările acestei scumpiri, săracul o simte mai dureros. Războiul e un potop de suferință și mizerie, dar valurile lui lovesc în sărac mai des și mai puternic. De aceea după toate războaiele, cei ce au suferit își strigă mai mult sau mai puțin stăruitor nemulțumirea și pretind ca cel puțin o parte din suferința lor să fie despăgubită, prin condițiuni de viață mai omenească decât cea trăită mai înainte.

Războiul acesta, mai sângeros, mai distrugător decât cele premergătoare, va răscoli poate mai adânc neamurile. Cei răspunzători de cârmuirea popoarelor știu prea bine acest lucru, de aceea nu așteaptă ziua de mâine cu brațele încrucișate, ci iau măsuri de prevedere din timp. Guvernul englez a luat o înțeleaptă hotărîre, încredințând pe *Sir William H. Beveridge* cu pregătirea unui plan, care să asigure tuturor cetățenilor un venit minim și să-i ferească de mizerie, oricare ar fi împrejurările în care i-ar duce soarta cea schimbătoare. In felul acesta, planul de asigurare socială Beveridge ar fi una din fețele progresului social englez, care va trebui să se nască din dărâmăturile bombelor, din cenușa morților și din suferințele milioanelor de cetățeni englezi. Dar s'ar putea întâmpla ca fapta lui Beveridge să fie și ceva mai mult: o treaptă în progresul social al lumii întregi. S'ar putea întâmpla ca planul Beveridge să fie un leac care să vindece cât de cât boala mizeriei, care părea că roade ca un blăstăm soarta oamenilor.

Câtă însemnătate are propunerea lui Beveridge pentru cetățeanul englez, reiese din marea încordare cu care a fost așteptată apariția cărții, în care e înfățișat planul. Cartea s'a tipărit în 70.000 de exemplare, dar toate s'au vândut în decurs de patru ore. Gazetarii au scris și până atunci câte ceva despre proiectul Beveridge, dar când a apărut cartea (3 Decemvrie 1942), paginile gazetelor engleze aproape că nu mai cuprindeau știri de pe fronturile de luptă, parcă Anglia și-a uitat că trăiește vremuri de războiu, căci toată atenția și-o adunase în jurul noului plan de asigurare socială. Parlamentul englez a discutat planul Beveridge în ședințe furtunoase, iar propaganda engleză a anunțat lumii apariția planului cu surle și trâmbițe, ca și când ar fi fost vorba despre o strălucită victorie navală. Miniștri au făcut declarații care au deșteptat un ecou larg, iar puternicul partid muncitoresc englez a cerut în congres aplicarea de îndată a planului, în care congresul a văzut condițiunile minime pentru îmbunătățirea vieții sociale engleze. Mai târziu Sir W. Beveridge a fost chemat de președintele Roosevelt, ca să discute împreună măsurile pe care guvernul american voește să le ia, pentru asigurarea bunei stări în popor și pentru împărtășirea mulțimilor dintr'o dreptate socială mai înaltă. Proectul de lege, trimis congresului american în acest scop (11 Martie 1943), a fost alcătuit pe temeiul proectului Beveridge. Și când președintele Roosevelt a asigurat națiile lumii că un viitor mai bun ne așteaptă pe toți că mizeria va fi alungată din omenire, se pare că tot la planuri asemănătoare cu ale lui Sir Beveridge s'a gândit.

Dar cine e Beveridge și ce cuprinde planul său, de a putut stârni atâta vâlvă?

Sir William H. Beveridge e doctor în matematici și drept, dar nu e rece ca cifrele și paragrafele. E un savant care studiază viața socială în coloanele statisticilor, dar e și un părinte al mai multor legi și organizațiuni sociale, care au adus lumină și căldură în multe familii ce trăiau în umbra mizeriei. Beveridge e un reformator cu privirea visătoare, dar pașii săi nu calcă decât pe realitatea trainică a cifrelor. E un visător, fiindcă are mereu înainte ziua de mâine, pe care vrea s'o facă mai frumoasă decât cea de azi, dar e și un realist, fiindcă cercetează minuțios ziua trăită, pentru ca să poată vedea ce se poate face mâine. In ultimul său plan, statul își ia o mare răspundere: să asigure, prin colaborarea tuturor, fiecărui ins un venit care să-l ferească de mizerie, chiar și în cele mai grele împrejurări ale vieții.

Sir William H. Beveridge s'a născut în 5 Martie 1879 în India, în orașul Ragpur, unde tatăl său împlinea o înaltă funcțiune în administrația țării. Când a ajuns la vârsta să meargă la școală, a fost trimis la studii în Anglia, la un institut cu renume. Terminând școala s'a înscris la universitatea din Oxford, iar în 1902 își luă doctoratul în drept și matematici. Și-a deschis un birou avocațial și a început să-i meargă bine. Dar după un an, ducându-se într'o zi la plimbare printr'un cartier sărac al Londrei, unde trăiau în mizerie atâția muncitori fără de lucru, cursul limpede al sufletului său se tulbură și făcu o cotitură mare. S'a repetat întru câtva cu tânărul Beveridge istoria prințului indian, care a fost despărțit tot printr'o asemenea plimbare de familia sa Sidartha, pentru a o lua pe calea care l-a dus să ajungă să fie un Budha. La fel tânărului Beveridge, plimbarea prin

Adina Paula Moscu: Fata din turn

cartierul durerii i-a hotărît un curs nou pentru restul vieții. Sătul de chițibușurile avocaturii, și-a spus că rostul zilelor lui e de acum să ajute pe cei săraci, pe cei ce suferă adesea pe nedrept. Beveridge n'a postit ca Sidartha, dar a meditat adânc ca și el; gândurile nu și le-a purtat pe norii metafizicei, ci pe cărările de granit ale realității imediate. El intră îndată în rândurile intelectualilor din asociația „Toynbee Hall", membri căreia și-au mutat locuințele din cartierele luxoase ale orașului în străzile întunecate ale sărăcimii, pentru ca să poată cunoaște mai de aproape necazurile, durerile și gândurile nevoiașilor și să le vină în ajutor, dacă nu cu altceva, cel puțin cu o vorbă bună, un sfat bun. Intre 1903 și 1905 Beveridge a fost vicepreședintele acestei organizații, așa că i-a fost dat să vadă multe, să învețe multe și să mângâie multe dureri. Experiența acestor ani, Beveridge a concentrat-o într'o serie de articole, precum și într'o carte despre problema șomajului, o lucrare ce a deșteptat mult interes și în străinătate, căci cuprindea idei îndrăznețe și originale. Guvernul englez luând aminte, l-a numit într'o comisiune oficială, pentru adâncirea acestei probleme și l-a încredințat cu pregătirea unui proiect de lege, despre asigurarea obligatorie împotriva șomajului (1911). Acest proiect devenind lege se dovedit temeinic și a adus servicii reale Angliei.

In războiul mondial trecut, Beveridge a fost încredințat de guvern să studieze spinoasa problemă a alimentării. Deși era lipsit de îndreptarul unor experiențe asemănătoare în țara sa, el a făcut propuneri ce se dovediră foarte fericite. De aceea, în 1919 i s'a dat rangul de nobil. Nici în calitatea sa de profesor universitar nu e părăsit de grija pentru binele celor mulți. Din 1937 a ajuns în fruntea celebrei universități din Oxford, demnitate pe care o păstrează și azi.

Din 1919 încoace Beveridge n'a mai avut nicio funcțiune politică. Se pare că profesorul nu s'a putut înțelege deplin cu niciun guvern, dar nici guvernele, ori care ar fi fost ele, nu s'au putut lipsi de serviciile lui. In 1940 guvernul englez l-a încredințat pe profesorul Beveridge să pregătească un plan de organizare a asigurării sociale, pentru vremurile de după război. El s'a pus pe lucru, ajutat de reprezentanții diferitelor ministere și instituții, a ascultat doleanțele celor interesați și părerile învățaților, a cules informații despre experiențele făcute în alte țări și în liniștea unui sat din Scoția și-a scris raportul, planul ce-i poartă numele.

Beveridge propune ca asigurarea socială să se extindă asupra tuturor membrilor societății: asupra săracilor și bogaților, asupra muncitorilor și patronilor, asupra bărbaților și femeilor. Toți aceștia pot fi păscuți de nenoroc, toți aceștia pot ajunge într'o zi să aibă nevoe de sprijinul comunității, iar statul, după părerea lui Beveridge, nu-și poate întoarce privirile din fața nici unei suferințe, care l-ar cobori pe om mai pe jos de demnitatea omenească. Omul rămas fără lucru, cel ce nu poate lucra: bolnavul, schilodul, bătrânul și nevârstnicul sau mama care trebue să-și crească copilul, toți au dreptul la ajutorul comunității.

Despre Beveridge a spus un mare jurist en-

Grigorescu: Popas

glez că e „un atât de mare meşter în deslegarea celor mai grele probleme sociale, cum nu am mai văzut în nicio comisiune oficială. Dacă o problemă economică poate fi deslegată de cineva, dibăcia lui Beveridge o deslească".

Beveridge, cunoscând problemele sociale nu numai din cărţi şi statistici, ci din vieţuire nemijlocită între năpăstuiţi, nu pierde din vedere durerile inşilor, nici chiar dupăce le-a prefăcut suferinţa în cifrele reci ale statisticei. Coloanele de cifre nu-i îngrădesc privirea; dincolo de ele întrevede ziua de mâine, luminată de un soare care să încălzească pe toţi. Pentru Beveridge omul nu e un simplu „factor economic", ci o realitate vie, cu un sens şi o valoare intrisecă.

Primul plan de asigurare socială obligatorie pentru toţi cetăţenii – planul Beveridge – va fi privit poate cândva la fel de însemnat ca prima încercare de orânduire pacinică a neînţelegerilor dintre popoare – Liga Naţiunilor, plănuită de Wilson. Şi un plan şi celalalt ţine seamă de şuvoiul cel mare al istoriei, care ridică mereu „noroadele". Dar poate că planul Beveridge s'a născut într'o zodie mai fericită decât planul celuilalt profesor, planul lui Wilson.

A. CRILOV

MĂGARUL ȘI PRIVIGHETOAREA

In româneşte de PIMEN CONSTANTINESCU

**Zărind măgarul o privighetore,
I-a spus: Prietenă, fă bine-ascultă:
Se zice că eşti meşteră 'n cântare.
Mi-aş da silinţă multă
Să te ascult şi-apoi să-mi fac părere
Eu însumi de măiastra ta putere.**

**Privighetoarea 'ncearcă să-i arate:
Incepe-a fluera, începe-a bate,
Suspină 'n mii de triluri arzătoare,
Lin se revarsă 'n altă melodie;
Când modulează 'ncet, cu gingăşie,
Ca fluerul ce-şi cântă doru 'n zare —
Când izbucneşte ca alicele 'n frunzare.**

**Intreaga fire-ascultă ca vrăjită
Poeta aurorei mult iubită:
Şi corul păsărilor amuţeşte,
Şi vântul se opreşte,
Şi oile se-aşează 'n câmp agale.
Ciobanul se desfată-abia suflând
Şi doar din când în când
Zâmbeşte galeş păstoriţei sale.**

**Măgarul, când rapsodul conteneşte,
Fixând grav fruntea spre pământ, grăeşte:
Nu-i rău! Şi-ţi spun pe faţă: lume multă
Făr' multă plictiseală te ascultă,
Dar ce păcat, surată:
Tu nu-mi cunoşti cocoşul din poiată!
Ai fi şi mai măiastră, dac'ai vrea
Să 'nveţi şi dela el câte ceva!**

**Pe loc sărmana mea privighetoare
Bătând din aripi, sboară 'n lumea mare...**

**Fă, Doamne, ca 'n viaţa noastră toată
Astfel de juzi să n'avem niciodată.**

PASTEL

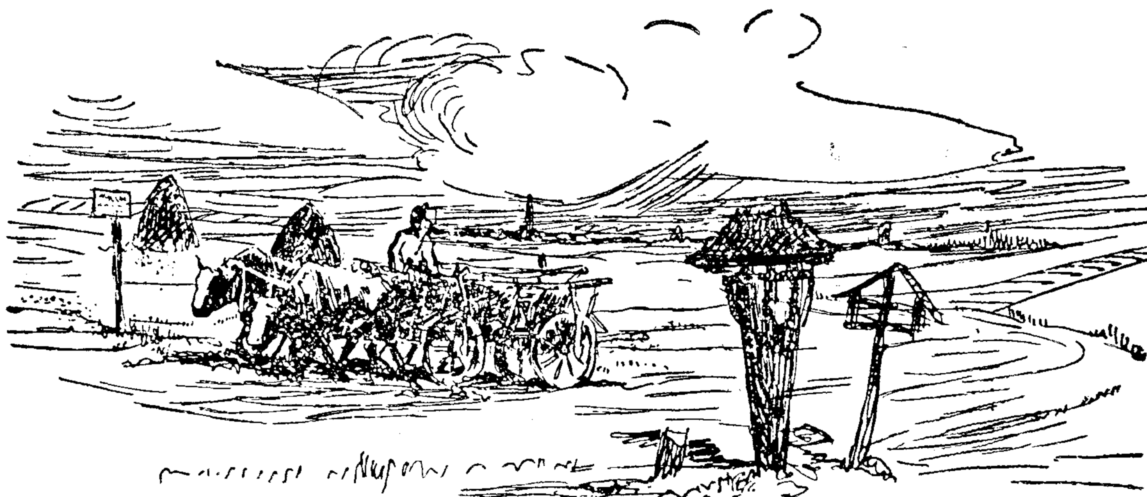
de TITUS POIENARU

Se ridică neguri de pe văi
Şi zâmbeşte soarele 'n poiene,
Blânde turmele s'aştern pe deal,
In pârae limpezi saltă mrene.

Piscurile urcă în senin
Braţe ce implor Dumnezeirea,
Crângurile tremură de cânt,
Tainic murmur cadenţează firea.

Fluere răsună în pripor,
Coasa culcă brazde pe vâlcele,
Urcă fete 'n moine cu merinzi,
Râd în vale maci şi albăstrele.

Grele holde se aştern pe câmp,
Străluceşte-o turlă 'n depărtare,
Soarele se lasă peste 'ntins
Ca o caldă binecuvântare.

LA TÂRGUL SÂMPETRULUI

de IULIAN CHITTA

— Marş, câine, bată-te Dumnezeu să te bată!

Femeia îl lovi pe Grivei cu o despicătură de lemn. Câinele schelălăi şi târându-şi după sine piciorul lovit, fugi spre clăile de fân din dosul şurii. In capul lui de câine nu putea să pătrundă înţelegerea celor întâmplate. De departe şi-a privit mirat stăpâna; se simţea cu conştiinţa curată: ouă n'a găsit, puişorii de găină încă nu s'au sculat, iar laptele după muls a fost dus de îndată în casă... Atunci de ce toanele acestea pe stăpâna lui, pe care o ştia aşa de bună cu toate galiţele din curte? In drum nu i-a stat. Cu toate acestea, cum l-a văzut a şi dat după el cu ce i-a căzut în mână. Ciudată treabă, se gândi cu amărăciune câinele, strângându-se colac sub o claie.

— Ţi-ai luat năfrămuţă?

— Luat!...

— Griji, s'o dai scump şi nu însera pe drum!...

Ion mârăi ceva printre dinţi, îşi făcu cruce, apoi trase vaca de funie după sine:

— Hai, draga tatii, hai!...

Vorbele i se înecară în gât. Vaca porni răsuflând din greu, rotindu-şi ochii prin ogradă; toate erau învăluite în ceaţa nopţii, firea dormea încă sub privegherea stelelor.

— N'o mâna tare să capete vreo aprindere, îi mai sfătui femeia rămasă în poartă, cu mâinile încrucişate sub şorţ.

Apoi taina nopţii îl cuprinse pe Ion; pe un drum închipuit se auzea o căruţă singuratecă.

La Gheorghe-a Bulucanului a mugit o vită; o voce adâncă, şoptită mai mult străbătu de după pălanul de lătunoaie a lui Grama; undeva, un câine se trezi din somn, spărgând liniştea cu lătratul lui răguşit.

— La târg?

— La târg!...

— Târg bun şi noroc!

— Mulţam!

Umbra se pierdu pe o ulicioară; era Ionu Buhii, straja de noapte.

*

Zorile rumeneau fruntea dealurilor.

Rânduri, rânduri de care şi căruţe, oameni şi vite, ieşiau din ceaţa văilor lăturalnice şi curgeau în drumul de ţară.

Răcoarea dimineţii se lăsa umedă pe haine, roua prindea fiinţă. In desişul de salcâmi pe margine de drum câte un glas de pasăre trezit de larma târgurilor îşi desmorţea cântecul.

Şirul târgarilor se închega curgător ca o apă; cară cu coviltir, cară pline cu fân, altele cu vreun viţel legat de gât cu sfori, ori lăzi cu purceluşi coviţind, îngroşau şirul. Ţiganii şătrari cu căruţe acoperite cu sdrenţe, cu toată familia aruncată claie peste grămadă înlăuntru, iar de dricul căruţei legat câte un câine jigărit, se sbăteau să rupă şirul de care şi s'o ia înainte. Din urmă veneau muntenii din Graniţă cu căruţele lor lungi cu caii prinşi în hamuri sumare de frânghii; veneau cei „dela ţară" de pe Şieu, îmbrăcaţi cu pieptare cu inflorituri, stând ţapeni în jiţurile de piele acoperite cu câte o cergă ţesută în motive româneşti; căruţele lor verzi ori albastre cu coşul de nuiele îm-

pletite stârneau norișori de praf. Șătrarii orășeni veneau grăbiți, sbierând și făcându-și drum înainte cu căruțele lor încărcate cu lăzi pline de marfă, cu ruzile șătrelor lor eșind mult în urma căruțelor. Un automobil veni în goană din urmă, trâmbițând într'una. Căruțele se dădură la o parte; în urma lui târgarii dispărură în fuiorul de praf.

Pe cărarea dela marginea drumului femeile desculțe, cu desagii plini, ori cu găini în coșarcă, trepădau mărunt în cârd, vorbind în gura mare.

Din tot Ardealul cetele de sfârnari se grăbeau la târgul Sâmpetrului.

La margine de drum, trist și părăsit, Crist privea chinuit sbuciumul nevolnic al lumii.

— Ce-i?

— Un câine turbat!...

Ion văzu oprindu-se căruțele, bărbații sărind care cu bâte, care cu codiriști, cei mai mulți aplecându-se la movila de pietriș dela marginea drumului.

Peste arături și holde un câine alb fugea spre deal, huiduit de strigătele târgarilor; se opri pe un ogor, mușcând țărâna.

— Vezi că-i turbat? Uite cum îl gitruiește!...

Un pocnet surd și mogâldeața albă se prăvăli pe arătură, sbătându-se; apoi încremeni pe vecie.

— L-a nimerit domnul brigadir!

Lumea se minună și târgarii îl priviră cu admirație pe omul codrilor, cu frunze de stejar la haină, care pășea țanțoș și mândru de isprava lui.

Lumea porni din nou la drum și care de care se întrecea spunând povești și întâmplări cu câini turbați.

Ion mergea cu Florea Barzului. Florea își ducea vițica la târg...

— Cat' s'o duc, îngăimă Ion, mi-a trimis provocare advocatu', că dacă nu-i duc banii, îmi scoate la licitație pământurile și casa...

Oftă apoi din greu.

— De vândut?

— De vândut!

— Ce ceri pe ea?

— Opt sute și cincizeci...

Domnul din căruță opri calul, măsură din ochi vaca, în timp ce Ion aștepta cu inima strânsă...

— Șase îți dau...

— Mână bade..., mână, domnule! nu sta în mijlocul drumului! Oprești târgul, strigă o voce dintr'o căruță oprită la coada șirului.

Convoiul porni în nori de colb, căldura creștea odată cu urcușul soarelui pe cerul senin. Bărbații alături de vitele prinse în jug pășeau domol, răsucindu-și țigări, își dădeau foc unul altuia și se tânguiau de nenoroc.

In zare se vedea târgul, praful se ridica întocmai ca o ceață de pe o apă, larma târgului răsbătea ca o chemare ademenitoare ca o apă pentru un însetat.

Flăcăii coborîră din cară scuturându-și colbul de pe pălării, iar fetele își tocmiră rochiile.

Vaca lui Ion pășea încet, călcând moale în praful adânc, ori poticnindu-se de vreo piatră.

— Oprește!

Căruța opri. Ion plăti vama și se strecură printre vameși cu vaca spre târgul de vite, care era în partea dreaptă sub deal.

In urma lui vameșii orașului scotoceau fânul din căruțe, își vârau nasul în desagi, ori coșărci. Un om cu haine soioase împărțea țiduli albastre, albe, galbene, roșii ori verzi.

— Stai! Ai vrut să înșeli? Domnule sergent!...

— Lasă-mă, domnule, o duc la fata mea, care-i slujnică la domnul prim-pretor, începu să plângă femeia...

Jandarmii cu baioneta la armă lucind în razele de soare apărură, lumea tăcu și țăranii se dădură la o parte.

— Ion își văzu de drum. Cerșetorii pe margine de șanț își arătau cioturile de mâini ori de picioare, ori cu lumina ochilor stinși se tânguiau acompaniați de armonici uzate și desacordate...

— Bogdaproste, lele, bade, miluește cum se cade un biet putregai și ciot, că la lucru nu mai pot, mor de foame, nu mă lăsa Doamne. Să ferească sfântul, să nu vadă pământul. Chinurile mele, miluește că și domnul te ferește să nu ajungi ca mine, cinstit om, bun creștine...

Femeile miloase din fire, duceau banul la buze și-l lăsau în pălăria cerșetorului, plină de bani mărunți...

— Mulțam, lele dragă și te ferească Dumnezeu pe dumneata și toată casa, pe prunci și pe bărbat, vitele și galițele de boli, țarinile de grindină și de focul veșnic al iadului...

Ion a scotocit în curea, dar n'a găsit nimic. Iși aduse aminte că tot ce brumă de mărunțiș avuse, l-a dat la vamă.

Din spre piață venea miros de carne friptă și de rachiuri tari, vândute în șetre de scândură, de turte moi și larma șătrarilor ce-și lăudau marfa.

*

In târg Ion s'a oprit lângă baraca unde se dădeau țidulile de vite.

Vitele mugeau, vițelușii plângeau pe limba lor, larmă, forfotă de oameni, căldură mare și praf, negustorii se certau între ei dela vite.

— Cât ceri pe scândura asta? zise un ne-

Cu fluerul

Ion nu răspunse.

Alături doi Armeni se certau, trăgându-și unul altuia nasturii dela haină. Vorbeau ceva răstit pe limba lor. Unul zări vaca lui Ion:

— Cât ceri?

— Optsute cincizeci!...

— Șase vrei?

— Am căpătat și cincizeci...

— Vaca asta nu-i bună de nimic. E slabă ca o scândură. Vrei și șaizeci?

— Opt în capăt! Mai jos n'o dau și de piere lumea.

— ... și șaptezeci?

Gălăgia târgului se împletea cu târguiala lor.

— Dă palma încoace!...

Armeanul prinse cu stânga palma lui Ion, iar cu dreapta ridicată deasupra capului aștepta:

— ... și optzeci?

— Opt în capăt!

— ... tot atât, mai pun dela mine douăzeci! și-și trânti palma dreaptă în palma lui Ion.

— Am spus, opt în cap!

— Nu capeți, omule, mai mult! Eu îți spun. Adă palma și bem aldămașul. N'am bani, zău,

gustor scurt, gras și unsuros, lovind vaca pe spate cu o bâtă groasă.

Ion văzu verde înaintea ochilor:

— Nu-i de vândut.

— A cui e vaca asta? întrebă altul.

— Cât ceri pe ea, bade?

— Nouă sute!

Omul plecă. Sfârnarii se învârteau printre vite ca muștele, târgul era în toi, vitele aveau preț bun, că s'a fost deschis granița spre țara nemțească și negustorii căutau vitele să le cumpere; se băteau cu pumnii în piept, se înjurau, se sfădeau dela vite. Ion era amețit ca de o băutură.

— Cât ceri, bade?

— Nouă sute!

— Cinci cincizeci?

— Am căpătat șase!

Ion îi întoarse spatele.

— Rămâi cu vaca nevândută, îl sfătui negustorul plecând.

O babă se ținea scai de Ion, să-i vândă ei vaca.

— Lasă-mă 'n pace, babo! N'ai atâția bani ca să-mi cumperi dumneata vaca.

— Șase vrei? întrebă negustorul de adineaori, reintors la vaca lui Ion.

Femeie română la roata de tors

să-mi cadă cioantele de pe mine, dacă mai am vre-un ban...

Juruindu-se armeanul se trăgea de nasturii de os ai hainei.

Ion îşi întoarse capul într'o parte; acolo văzu un domn suit pe o masă, că sbiera cât îi lua gura. Lângă el unul, cu o tobă mare, bătea în răstimpuri toba; lume multă strânsă grămadă privea ca la comèdie.

Negustorul se duse înjurând.

Târgul se împrăştia, câţiva întârziaţi cu vitele nevândute stăteau nătângi.

Târziu de tot un alt armean, cel cu care se sfădise negustorul de adineori se opri lângă vacă; începu iar târgul. Negustorul se făcu că pleacă.

— De ce n'ai dat-o, Ioane? Şi eu am dat viţica mea domnului acestuia, cu trei sute — vorbea Florea Barzului.

— Domnule...! Domnule...!

Negustorul se întoarse cu jumătate de faţă:

— Şapte optzeci, dai pe ea, domnule?

Negustorul se reîntoarse şi târgul reîncepu mai aprins, într'un târziu negustorul vârî şapte hârtii vinete şi una mai mică în palma deschisă a lui Ion, făcu un semn unui om şi un botaş apăru. Cu o foarfecă mare ce o scoase din buzunar tunse părul vacii pe şoldul drept, iar pe stângul trase câteva linii în cruciş cu un creion albastru, apoi cu cârja din mână croi o lovitură pe spinarea vacii.

Vaca mugì, se uită cu ochii umezi la Ion, o dungă vânătă rămase pe părul ei alb:

— Nu da, domnule, nu da!

Văzu verde înaintea ochilor, apoi porni cu paşi betegi spre negustor, ţinând mâna cu banii întinsă:

— Nu da, domnule, nu da!

Negustorul se pierdu printre vite şi oameni, iar vaca intră în cioporul mânat dinapoi spre gară, de către botaşii cu bâte mari noduroase.

*

S'a trezit din amorţeală abea în deal la Habadoc.

Soarele era la sfinţit.

Nu-şi aduse aminte cum a plecat din târg şi nici cât drum a mers.

Boarea vinului dela crâşmă îl izbi în nări.

Carăle târgarilor oprite în drum, unele cu boii desjugaţi, mâncând tihnit fânul din cenuşare albe, odihneau la marginea drumului la umbra plopilor cu frunza jucăuşă. Târgarii beţi se cinsteau cu aldămaşe întârziate, iar femeile îi trăgeau de mâneci ca să plece.

Sfârnarii răguşiţi îşi dregeau glasul, iar şătrarii îşi numărau pe genunchi banii.

A încunjurat ispita şi cu toată truda din oase îşi văzu dârz de drum.

Era noapte când a sosit acasă.

Când a deschis portiţa, s'a trezit deabinele în scârţâitul ei. Grivei i-a sărit vesel înainte, hămăind.

— Nici boabe de doi creţari n'am luat la copii, se necăji Ion.

Femeia i-a eşit în cale:

— Ai venit?

— Venit!...

A intrat în casă, femeia călca în urma lui sfioasă, în vârful degetelor; copiii amuţiră pe laiţă sau în pat, în cămăşuţele lor albe cu flori la pumnişori. Lampa ardea palidă, atârnând de sârma ruginită, spânzurată de grindă. Ion trânti traista pe laiţă.

— Cum ai dat-o? — îl întrebă femeia.

— N'a, pune-i bine în ladă, în foc să-i mânânce!

S'a aşezat pe vatră, dar nu-şi găsi odihnă şi ieşi afară.

Luna plină lumina întinsul, clăile de fân păreau trei moşnegi la sfat.

A intrat în grajd, a rotit ochii prin întunere:

— Joiana tatii!...

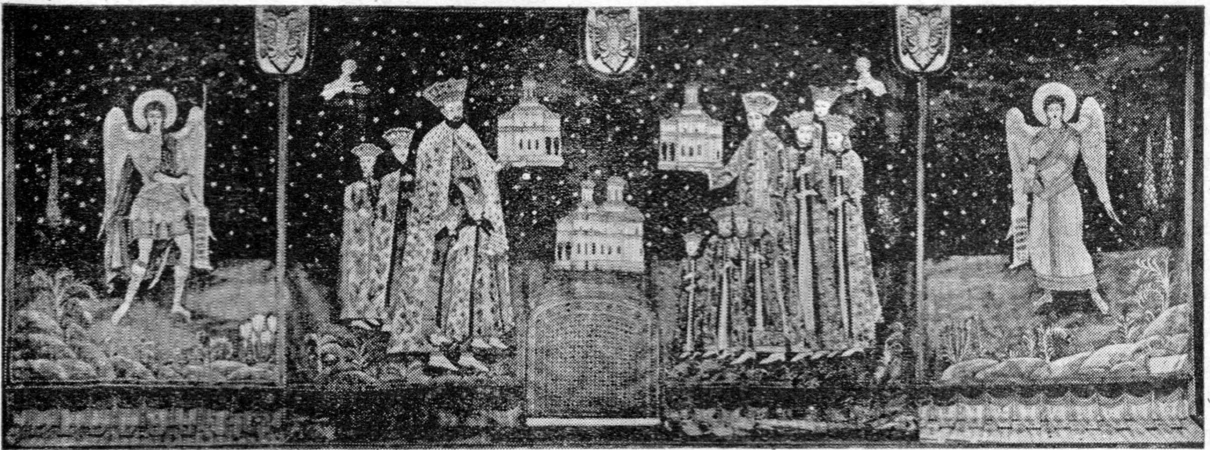
Apoi s'a aşezat pe pragul grajdului, lăsându-şi capul în găvanele palmelor.

— Hai, Ioane, că ţi-am pus de cină, şopti timid femeia din pragul tinzii.

Vorbele se pierdură în noapte şi undeva o cucuvea plânse sfâşietor.

Liniştea se lăsa tot mai grea şi rece cu roua nopţii.

LUME NOUĂ

de L. G. MUNTEANU

Omenirea a ajuns la o răscruce de drumuri. Cu pași repezi se apropie încheierea unui important capitol al istoriei. A fost un capitol de zbucium general, de negrăite suferințe, de violente ciocniri între ideologii extreme, de groaznice prăbușiri și mărețe înălțări. Neamurile pământului au fost puse la cele mai grele încercări din câte a cunoscut până acum istoria. Obosite așteaptă cu nerăbdare sfârșitul. Dela acest sfârșit toate nădăjduesc bucuria unei lumi nouă, mai bune și mai frumoase. Dacă această nădejde va fi sau nu satisfăcută, este un mare semn al întrebării, este necunoscuta pe care numai ziua de mâine o va putea deslega. Sunt multe proiecte promițătoare, trăsături generale cari profilează în mare orânduirea de mâine, dar cine poate cântări azi valoarea lor practică, cine garantează posibilitatea realizării lor? Conturul general deobicei se schimonosește prin fixarea amănuntelor, iar aplicarea unui plan în viața practică trebue să pornească, dacă nu dintr'o voință unanimă, cel puțin dintr'o majoritate de străduințe.

Intru cât în zvârcolirile războiului s'a destrămat și este încă în curs de destrămare tot ceeace s'a clădit pe utopii, tot ceeace nu avea în sine viabilitate, afirmându-se valorile reale, umbrite temporal de cele false, avem azi date premisele dela cari trebue să pornească planul orânduirii de mâine. Dacă aceste premise vor fi disprețuite, orice plan făurit pe alte baze va fi o reeditare a erorilor trecutului, sortite încă dela naștere eșecului.

Ca valori - premise în orientarea lumii de mâine trebuesc socotite pe primul plan: dreptul la existență al fiecărui neam și al fiecărui individ, libertatea colectivă și individuală; egalitatea în fața legilor; o dreaptă repartiție a bunurilor materiale; adevărul, cinstea și omenia în raportul dintre oameni; lupta solidară și fără rezerve împotriva răului, sub orice forme ar apărea în lume.

Desigur aceste valori nu sunt ceva nou. Omenirea n'a trebuit să treacă prin marile frământări ale ultimilor ani pentru a le distinge și cunoaște. Ele sunt vechi, omenirea de mult le-a cunoscut, apreciat și râvnit. De atâtea ori au fost trâmbițate prin adunări publice, prin ziare; au fost enunțate în programele de guvernământ; au fost probleme de studiu în nenumărate lucrări de sociologie, drept și morală. Se cunosc și sunt familiare pentru toate păturile sociale.

De ce n'au devenit atunci încă de mult valori conducătoare? Parțial și într'o anumită măsură au fost și sunt. Neajunsul a fost că diferința concepțiilor de viață a pervertit însași ființa acestor valori. Ele își au izvorul în concepția creștină despre viață. In consecință numai în cadrul unei vieți real creștine își pot păstra conținutul genuin și de calitate. Mântuitorul a enunțat dreptul de viață al omului, ca făptură a lui Dumnezeu, înfierând uzurparea acestui drept cu cea mai grea responsabilitate înaintea Cerului. El a ridicat pe om la conștiința libertății individuale, făcându-l responzabil de acțiunile sale în fața judecății divine. El a stabilit ca principii dominante în societatea umană dreptatea, adevărul, iubirea. El a chemat lumea la luptă împotriva păcatului. Mai mult,

Mântuitorul prin propria sa viețuire pământească a dovedit practic posibilitatea aplicării acestor principii în viață.

Așadar abaterea vieții colective dela concepția creștină a falsificat conținutul singurelor valori cari pot garanta echilibrul și armonia socială universală. A restabili conținutul lor genuin este o primă condiție pentru lumea de mâine. Dar aceasta inseamnă o revenire integrală la concepția creștină de viață, fie punând de acord toate ideologiile politice dominante cu doctrina creștină, fie abandonându-le pe toate câte nu pot încăpea în acest cadru. Numai creștinismul poate fi piatra din capul unghiului pe care să se zidească un viitor mai bun pentru omenire. Orice neglijență în această privință va avea consecințe amare. O lume mai bună din care să lipsească gândirea și fapta creștină este o imposibilitate. Numai în viața creștină poate fi vorba de dreptate, libertate, egalitate și armonie socială.

Părerea că poate fi depășit creștinismul, este o utopie. Au doară poate concepe și realiza forme superioare de viață, față de cea descoperită de Dumnezeu?

Este evidentă acțiunea providenței divine în desfășurarea istorică a vieții umane. Dela Dumnezeu nădăjduim deci și de astă dată lumina care să călăuzească pașii conducătorilor de popoare spre o apropiere, spre o înțelegere dela El, înțelepciunea care să stea la temeiul organizării lumii de mâine.

E TÂRZIU

de TEODOR CICEU

E iarnă, e noapte și-i târziu.
Dorm ai mei cuminți,
Visează cu sfinți
Și cu îngeri buni.
In liniștea asta
Incerc să scriu
Despre părinți,
Despre străbuni,
Despre satul meu,
Despre Dumnezeu,
Cu sufletul, cu toată inima,
Cum n'a mai scris vreodată, cineva.

Dela măsuța mea de lângă pat
Gândurile-mi sboară către sat.
Și se duc în stoluri peste ani,
Spre țara bucuriei nesfârșite,
Spre satul cu livezile 'nflorite,
Cu turme, cu copii și cu țărani.
Dela măsuța mea de lângă pat
Ii văd cu plugurile la arat,
La coasă în poienile cu flori,
Ii văd cum își petrec în sărbători,
Bătrânii cei sfătoși cum stau la sfat,
La horă între fete și feciori.

Aud doiniri din fluere
Și din viori.
Visele încep să-mi fluere
In cor
Toate cântecele lor
Din șezători.

E târziu și m'aș culca,
Dar nu mă lasă 'n pace.
Sunt fericit
Că pot visa
Cu ei:
Mi-s dragi ca și copiii mei
Și n'am ce face.

FETIȚEI MELE

de Pr. V. SIMA

Fata tatii, fată dragă,
Colindat-am lumea 'ntreagă,
Dar ca tine n'am găsit
Fată dragă de iubit.

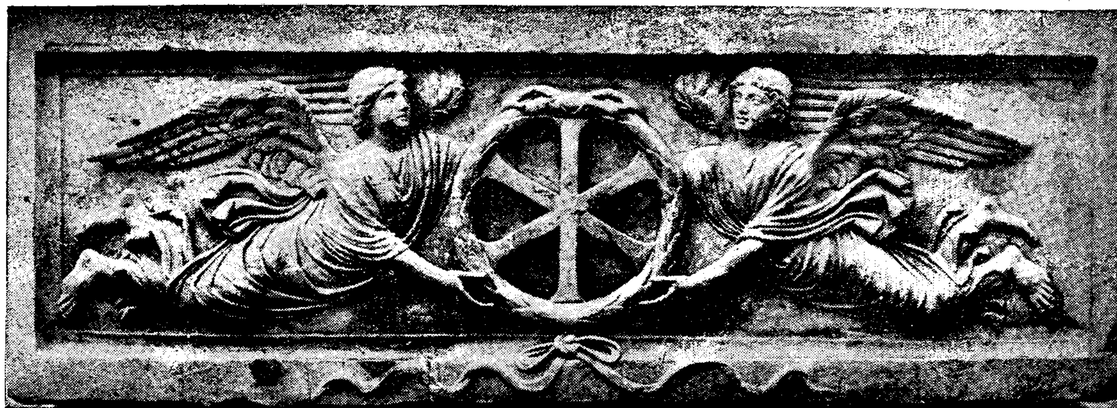
Intrebat-am vânturile,
Să-și spună cuvânturile,
Iar ele 'ntr'un glas mi-au spus
Că fete ca tine nu-s.

Ispitit-am văile
Și luntrași cu năile,
Dar și ei mi-au spus în cor:
„N'am văzut așa odor!“....

M'am suit în vârf de munte,
Unde-s ierbile mărunte,
Dar și-aici n'a fost nimic,
Ce să-ți samene un pic.

Coborît-am la izvoare
Și-am umblat din floare 'n floare
Să-ți găsesc asemănare,
Fată mică, fată mare...

N'am aflat și nici nu este...
Doar Ileana din poveste
Sămânatu-ți-a odată,
Fata tatii, dragă fată!...

Còpii după Cazania lui Varlaam

de *Pr. FL. MUREȘANU*

1. *Un manuscris din 1696*[1]).

Incă nu s'a subliniat extraordinara contribuție a Cazaniei lui Varlaam la cristalizarea limbei noastre literare și în general la închegarea unității graiului românesc. Studiul de față prilejuindu-mi o leacă de zăbavă asupra acestui moment binecuvântat, din istoria culturii românești, am ajuns la convingerea că timp de trei veacuri graiul Cazaniilor lui Varlaam a exercitat o adevărată hegemonie în activitatea predicatorială dela o margine la alta a ținuturilor locuite de Români.

La un an după apariția ei o vedem expropriată, în parte, de Cazania dela Dealu (1644)[2]), iar în ultimul an al veacului al XVII-lea este retipărită în întregime în Chiriachodromionul dela Alba-Iulia (1699).

In veacul al XVIII, veacul dospiturei atât sub raport cultural cât și social, Cazania lui Varlaam se tipărește de 6 ori (1732, 1748, 1765, 1768, 1781 și 1792). Ne-am dat oare noi seama de ce însemnează acest fapt (pentru mulți divers)?

Cartea aceasta n'a fost destinată pentru amatori — nici pentru biblioteci ci pentru obștea cea vie a neamului. Aceasta în mii de exemplare a circulat dela București sau Râmnic până în Máramaros-Maramureș și din Alba-Iulia până prin Dobrogea și la Nistru.

Sufletul neamului a simțit dela început, instinctiv „darul" ce i s'a dăruit prin luminatul ierarh Varlaam. Și-a deschis larg toate porțile sufletului. L-a primit; l-a îmbrățișat și l-a așezat pe altarul prețuirii sale cel dinlăuntrul sufletului.

Din dovezile cum a primit toată seminția românească Cazania lui Varlaam, din multe câte vor fi existând, avem la îndemână puține, dar suficiente spre a justifica cele afirmate aci. Statistica exemplarelor, care se mai găsesc după 300 de ani pela bisericile de aici din Ardealul de Nord, și de care ne vom ocupa mai târziu, va fi una dintre probe. Aci aducem însă alta.

Nu am putut afla știre în câte exemplare să fi fost tipărită Cazania lui Varlaam la 1643. Dar că îndată după apariția ei a străbătut până în aceste ținuturi și că exemplarele n'au putut să satisfacă trebuințele credincioșilor de a gusta neîntrecutele ei propovedanii există dovezi.

Iată una: In catalogul cărților din Muzeul Eparhial ortodox român din Kolozsvár-Cluj sub Nr. 210 rubricile sunt albe. Am căutat obiectul neidentificat, înregistrat sub acest număr. Dela prima aruncătură de ochi am constatat că-i un manuscris. Pe partea de sus a primei foi scris cu creion negru 1796. Am tras la îndoială exactitatea datei și pe bună drep tate căci pe foaia ultimă manuscrisul poartă data **1696** care a putut fi luată drept 1796, printr'o confuzie, între $\chi = 600$ și $\psi = 700$, (slove cirilice cu valoarea numerică respectivă).

Descrierea manuscrisului: E legat în volum, format din caete de câte șase și opt foi, în folio. Foile sunt nenumerotate. Așa cum se află acum are 203 foi. Dela început lipsesc cel mult două sau trei foi. Dela sfârșit nu lipsește nimic, cel mult foile cu cuprinsul dacă-l avea, ceeace nu-i probabil.

[1]) Fragment din volumul: Cazania lui Varlaam, 1643—1943. O prezentare în imagini, ce va apare curând.

[2]) După afirmația d-lui At. Popa, la biserica ortodoxă română din Geaca (lângă Mociu) ar exista o copie după Cazania lui Varlaam din 1643.

Pe foile dela 1—94 inclusiv se află filigrana Nr. 1. Pe foaia 95 apare filigrana Nr. 2. Până la foaia 165 aceste două filigrane se alternează.

Pe foaia 166 apare filigrana Nr. 3, reprezentând un porumbel. Până la foaia 180 aceasta se alternează cu filigrana Nr. 1.

Dela foaia 181—203 are filigrana Nr. 4. N'am găsit niciuna dintre aceste filigrane în dicționarul lui Briquet.

Intre foaia 94 şi 95 câteva foi sunt rupte.

Scrisul aparține unui singur copist şi foarte iscusit întrucât nu s'a servit de nicio liniatură, doar câteva pagini sunt incadrate în linii oarbe. Cu toate acestea scrisul este egal; spațiile dintre rânduri sunt egale. Lungimea rândurilor diferă între 13—15 cm. Paginile nu au un număr egal de rânduri ci variază între 22—26.

Rânduri goale între Cazanii sau între Evanghelii şi tâlcuirea lor nu are. Se vede că s'a făcut mare economie la hârtie.

Ornamentație nu are. Unele cuvinte din titluri şi inițialele sunt scrise cu roşu. Cerneala roşie a fost însă slabă căci multe inițiale şi cuvinte scrise cu roşu s'au nu se mai văd sau sunt inegrite. Scrisul cu negru s'a păstrat integru.

*

Datarea. Pe ultima foaie (203 v.) se află data de 1696 cu cifre cirilice. Scrisul datei aparține copistului. Litera ɣ (=ce) egală ca valoare numerică cu 90, de multe ori în text, este formată dintr'o linie verticală având sus la stânga un punct ·|. Sub forma aceasta o întâlnim de două ori chiar în pagina întâi (f. 1 r.) rândul 4 şi 16 de sus în jos. Sub forma aceasta este în datarea anului.

Fragment din f. 203 v. cu data, 1696

Cuprinsul. Are cazanii la următoarele Dumineci şi praznice în ordinea pe care o dăm aci, indicând şi pe ce foaie încep:

1. La Invierea Domnului (f. 1 r.), 2. La Dumineca Tomii (f. 3 r.), 3. La Dumineca Mironosițelor (f. 4 v.), 4. La Dum. Samarinencii (f. 6 v. fără titlu), 5. La Dum. Orbului (f. 10 v. fără titlu), 6. „Gioi" la Inălțarea Domnului (f. 13 v.), 7. Dum. Sfinților Părinți (f. 17. r), 8. Dum. Rusaliilor (f. 22 r. fără titlu) (La Rusalii dă şi textul Apostolului, apoi al Evangheliei), 9. Dum. tuturor sfinților (f. 25 v.), 10. Dum. a doua după Rusalii (f. 28 v.), 11. Dum. a treia d. Rusalii (f. 30 v.), 12. Dum. a patra după Rusalii (f. 33 r.), 13. Dum. a cincia după Rusalii (f. 36 r.), 14. Dum. a şasea a Slăbănogului (f. 39 r.), 15. Dum. şaptea, vindecarea orbilor (f. 41 v.), 16. Dum. opta d. Rus. (f. 44 r.), 17. Dum. noua înmulț. pâinilor (f. 46 r.), 18. Dum. 10 (lunatecul) (f. 49 r.), 19. Dum. 11 (f, 53 r.), 20. Dum. 12 (f. 56 r.), 21. Dum. 13 (f. 58 v.), 22. Dum. 14 (f. 62 r.), 23. Dum. 15 (f. 65 r.), 24. Dum. 16 (f. 67 v.), 25. Dum. 17 (f. 71 r.), 26. Dum. 18 (f. 73 v.), 27. Dum. 19 (f. 76 v.), 28. Dum. 20 (f. 80 r.), 29. Dum. 21 (f. 81 v.), 30. Dum. 22 (f. 84 v.), 31. Dum. 23 (f. 87 v.), 32. Dum. 24 (f. 91 r.), 33. Dum. 25 (f. 93 v.), (Aci sunt rupte câteva foi pe care probabil au fost Cazaniile la Dumineca 26, 27 şi 28 după Rusalii), 34. Dum. 29 (f. 95 v.), 35. Dum. 30 (f. 98 v.), 36. Dum. 31 (f. 102 v.), 37. Dum. 32 (f. 105 r.), 38. Dum. 33 a fariseului şi vameşului (f. 107 v), 39. Dum. 34 a fiului celui curvar (f. 110 r.), 40. Dum. lăsat. de carne (f. 114 r.), 41. Dum. lăsat. de brânză (f. 117 r.), 42. Dum. 1 din post (f. 119 v.), 43. Dum. 2 din post (f. 124 v.), Ev. dela Matei (Slăbănogului din Capernaum): In vremea acea atunce era Is. dus cu Duhul în pustie. să să ispitească... Tâlcuirea = (extras) după Varlaam. Dar Evanghelia nu corespunde. La Varlaam e după Marcu (pericopa 7). 44. Dum. 3 din post (f. 126 v.), 45. Dum. 4 din post (f. 130 v.), 46. Dum. 5 din post (f. 133 r.), 47. Sâmbăta lui Lazar (f. 135 r.), 48. Dum. Florilor (f. 138 v.), 49. La „gioi mari" (f. 142 r.), 50. La Naşterea Domnului (f. 148 r.), 51. La 1 Ianuarie (f. 151 r.), 52. La Botez (f. 152 v.), 53. La Stretenie (f. 156 r.), 54. La Marele Mucenic Teodor Tiron (f. 158 r.), 55. La Blagoveştenie (f. 162 v.), 56. La Sf. Gheorghie (f. 165 r.), 57. La Naşterea sf. Ioan 24 Iunie (f. 171 r.), 58. La 29 Iunie Sf. Apostoli (f. 174 v.), 59. La 6 Aug. (f. 179 r.), 60. La 15 Aug. (f. 181 v.), 61. La 29 Aug. (f. 184 v.), 62. La 1 Sept. Simeon Stâlpnicul (f. 186 r.), 63. La 8 Sept. (f. 188 v.), 64. 14 Oct. Paraschiva (f. 190 v.), 65. Oct. 26 Sf. Dimitrie (f. 192 v.), 66. Nov. 8 (f. 195 v.), 67. Dec. 6 la sf. Nicolae (f. 198 r.)

Izvodul.

CAZANIA

La slăvita și luminata zi a Invierii Domnului nostru Iisus Hristos

Cazania lui Varlaam

învâțâturâ. pentru bucuria zilei. și de căte ori s'au arătat într'aceaia zi ucinicilor săi deaca-u învis diîn morți Domnul Hs.

Astâzi fraților să izbândi noaâ cuvăntul acela, ce-au grâit dvd prorc de această zi luminată de astâzi, ș'au zis, aceasta iaste zua ceaia ce-au fâcut Dmzău ca să ne bucurăm și să ne veselim întrânsâ. iarâ în ce chip iaste noaâ aceasta zi de bucurie și de veselie, hie cine poate să știe și să să priceapâ. Că de vine pre noi scrâbâ și fricâ pentru vicleșiugul și nepriința vrâjmașilor noștri, pentru caria piardem și sănâtatia și agonisita și sloboziia. și câdem în robie și în sârâcie și în toatâ râutatia. darâ cu căt mai vrătos să nu ne vie bucurie și veselie, când vedem vrâjmașii noștri biruiți și câlcați și periți.

Ms. Nr. 210 M. E.

Invățâturâ

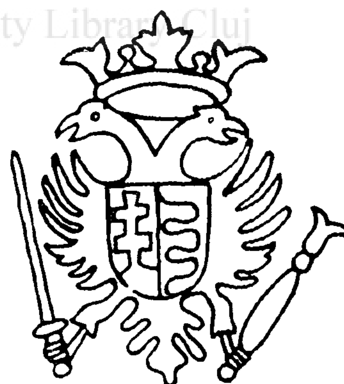
Pentru bucurie învierii lui Hs. cănd au învis den morți.

Astâzi fraților să izbândi noao. Ce au grăit prorocul Dvd, zicănd. Aceasta este zua care o făcu Domnul să ne bucurâm și să ne vesealim întru ia.

Că de vine prea noi scrăbâ și frică pentru viclea-șugul și pentru nepriința vrăjmașilor noștri. pentru carea pierdem sănâtate și agonisita și slobozia. și cădem în robiia și în sărâciia. și în toată răutate. iară astâzi ne bucurăm. văzând pizmașii biruiți și călcați și periț.

Filigrana Nr. 1

Filigrana Nr. 4

CAZANIE

la Sfântul Nicolae

Cazania lui Varlaam

învățăturâ, de viiața svăntului Nicolae fâcâtoriu de ciudease.

Acesta svănt, și mare luminâ lumii. și agiuitoriu de srăg tuturor creștinilor. Svăntul Nicolae. Era dintr'o cetate dela anadol, ce să chiamâ patara. nâscut diîn părinți creștini, nice prea bogați nice foarte iarâ săraci. ce atăta avea căt le sosiia pentru sine și pentru săraci ce ceria. alt fecior n'au avut fârâ de-acesta. că nice mainte dins nice mai apoi, alt fiu n'au nâscut înmâsa, numai preacesta ce avea și întăiu ș'apoi. de mitiutel arăta cum va hi și deaca va creaște mare.

Ms. 210 M. E.

Invățâturâ de viiața Sftului Nicolaia făcâtoriul de minuni.

Acesta sft de sărg agiutoriu tuturor creștinilor. Acesta era dentr'o cetate anadol. născut de pârinți creștini. nice prea săraci nice prea găzdaci ce avea cât lea sosie și pentru săraci cari cerea. și acesta avănd muma sa și întâiu și apoi. și de mitiutel arăta cum va hi deaca va creaște.

Am reprodus aci începutul primei Cazanii şi al ultimei din Ms. 210, în paralelă cu începutul Cazaniilor, la Inviere şi la sf. Nicolae, din Cazania lui Varlaam.

Confruntarea ne dispensează de alte demonstraţii şi ne impune concluzia: Ms. 210 din Muzeul eparhial ortodox român din Kolozsvár-Cluj, dela 1696, este o copie, prescurtată foarte inteligent, după Cazania lui Varlaam. Copistul care a avut răbdarea şi dragostea să copieze Cazania lui Varlaam este un cucernic şi luminat preot cărturar de pe la sfârşitul veacului al XVII-lea — care gustând dulceaţa duhovnicească a Cazaniilor lui Varlaam, din vreun exemplar ajuns prin acele părţi, nu şi-a dat hodină cugetului până ce nu a avut şi el, cel puţin în parte, comoara acelor propovedanii cu care s'a mângăiat şi pe sine şi pe fiii bisericii sale părtaşi făcându-i mântuitoarelor învăţături. Dacă smerenia nu l-a lăsat să-şi însemneze numele alături de data dela sfârşitul lucrului său, fie scris de Domnul în cartea ostenitorilor pentru sporirea luminei Evangheliei Sale la strămoşii noştri din vremi de loc uşoare.

Copistul a orânduit însă cazaniile Duminecilor după ciclul pascal iar pe ale praznicele şi sfinţilor după naşterea Domnului, încheind cu cazania la sf. Nicolae, ultima din manuscrisul nostru.

Originea manuscrisului. In catalogul Muzeului nu am găsit nicio însemnare despre originea acestui manuscris preţios, dela ce biserică sau preot a fost achiziţionat.

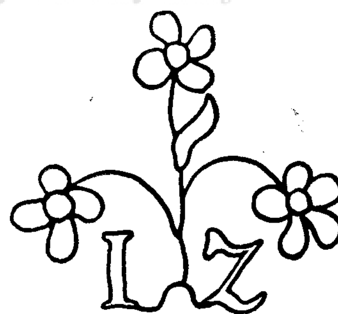
Există însă pe primele 40 de foi în partea de jos, sub text, următoarele însemnări:

Foaia 1. r. — jos sub text. f. i.... totu popu petru din

2. r. = ...niptiu această carte
3. r. = anume oce[a]telă ou cumpăratu
4. r. = vo câţiva omini dinu curutuiuşu
5. r. = dela fecioru lui popa precupu
6. r. = mărie lui liahu Vasilie au datu 2
7. r. = horgoşi fratesău pinteleiu unu horgoşu
8. r. = zegreanu vasilie 2 horgoşi
9. r. = morişanu Chiforu 1 horgoşu
10. r. = briciu Grigorie 1 horgoşu
11. r. = şuşca iacobu 1 horgoşu
12. r. = Zegreanu Mihailă 1 horgoşiu

Filigrana Nr. 3

Filigrana Nr. 2

S'ar putea pune întrebarea de ce n'a urmat ordinea Cazaniilor după Varlaam?

Un răspuns întemeiat nu am putea formula. Constatăm atât că Ms. are cu cinci cazanii mai puţin decât Cazania lui Varlaam. Anume lipsesc cazaniile:

1. La Sâmbăta mare (nu imperios necesară, îndeosebi în aceste părţi unde după slujba prohodului de Vineri seara, norodul nu mai participă la slujbe până la Inviere). 2. La Inălţarea Sf. Cruci (14 Septemvrie); 3. la Intrarea în Biserică (21 Nov.); 4. la Sf. Ioan cel Nou dela Suceava (praznic necunoscut în aceste părţi) şi 5. la Dumineca slăbănogului dela Vitezda. Lipsa acestei din urmă e mai greu de lămurit.

Cât despre cazaniile la Duminecile 26, 27 şi 28 după Rusalii, sigur au fost pe foile rupte dintre foaia 94—95.

Pe f. 13. încă a fost însemnare — dar tăindu-se foaia, probabil când a fost legată cartea din nou, s'a tăiat şi scrisoarea, fiindcă jos, pe marginea foii — se mai poate observa literele *Zeg*...

14. r. = bodăscău dumitru 1 horgoşu
15. r. = răvanţi macaveiu 1 horgoşu
16. r. = precupu alu (şt)opu 1 horgoşu
17. r. = vlaşină Georgie 1 horgoşu
18. r. = zegrenu ionu 1 horgoşu
19. r. = frăsnicaru grigorie 1 horgoşu
20. r. = [mărcă] siianu toiaderu 1 horgoşu
21. r. = epure precupu 1 horgoşu
22. r. = basna vărtolomeiu 1 horgoşu
23. r. = bechişu simion au datu 2 pătaci liahu selăvăstru 2 potor
24. r. = Bechişu sinuziană 1 pătacu
25. r. = Anişora 1 pătacu
26. r. = Bechişu toiaderu 7 potori

27. r. = liahu nicolae 7 potori
28. r. = finu boru toiaderu 7 potori și unu greșu
29. r. = grigorițe 3 potori
30. r. = și ou luatu pe etore să nabă nime trăbă
31. r. = a o înăturna nice odată înu veci aminu
32. r. = ce să fie înu Biserica curtuiușului
33. r. = în veci aminu.
34. r. = cine o vre soe să fie trecletu
35. r. = și trecletu și afusitu de tri
36. r. = de sfin(ă)ți părin(ă)ți dela nikie
37. r. = popă fiindu vasilie satului
38. r. = birău satului liahu sălăvăstru
39. r. = bechișu toadere fătu fiindu
40. r. = Meșța maiu 14 zile

Din aceste însemnări se poate constata că odinioară a aparținut bisericii Bethlenkörtvélyes—Curtiușului (azi Perișor) protopopiatul ortodox al Dés—Dejului [1]).

In concluzie dacă, apărută la 1643 la Iași, Cazania lui Varlaam ajunge să se răspândească pe la 1696 prin còpii înseamnă că exemplarele care au străbătut până aici au avut o extraordinară înrâuire și prețuire. Raritatea exemplarelor tipărite a căutat să fie suplinită prin copii-manuscrise.

Și ceeace-i tot atât de important e faptul că acest manuscris este anterior primei retipăriri dela Alba-Iulia, 1699, care ediție în lumina acestui manuscris se vede clar, că nu a fost un capriciu literar ci a apărut sub constrângerea cererii. Poporul cerea pânea cea duhovnicească.

---

[1]) Cerând informațiuni preotului de acolo, Părintelui Andreiu Giurgiuca, în legătură cu acest ms. C. S. mi-a răspuns următoarele:

„Indată după venirea mea în această parohie (1923) am aflat la câțiva cărturari mai bătrâni cărți vechi pe care am căutat să le adun. Așa am aflat și manuscrisul în chestiune, la fostul învățător penzionar și totodată și cantor al bisericei *Ioan Vlasiu*. Intrebat de proveniența acestei cărți mi-a spus că o are dela Gavrila Sigartău un nepot de frate al preotului Ioan Sigartău, care a păstorit această parohie.

Bătrânul Gavrilă Sigartău mi-a declarat că le-a moștenit dela tatăl său Nuțu Sigartău.

Despre preotul *Vasilie* (pomenit în însemnările de mai sus) știm doar că a funcționat în această parohie înainte de anul 1780 în acte nu l'am putut găsi căci matricolele încep abea la anul 1813 sub preotul *Gavril Giurgiuca*.

Manuscrisul Muzeului eparhial l-am trimes eu cu raportul dela oficiul nostru parohial Nr. 15, din 25 Ianuarie 1925.

Feciorul lui popa Precup are a fi din comuna vecină (unită) Piatra, unde și astăzi este un preot penzionar, și care să înrudește cu familia preoțească dela noi *Sigartău*, venită la noi din comuna vecină *Mireș* (unită)".

Mitropolitul Varlaam

Inițiative ardelene în cultura românească

de ION BREAZU

Unitatea culturii românești este atât de evidentă și de indestructibilă, încât este aproape de prisos a o mai demonstra. Este evidentă pentru noi toți care formăm marea familie românească, dela cei mai umili ce se simt frați dela cele dintâi cuvinte pe care le schimbă, până la elita conducătoare, înzestrată cu toate argumentele științei pentru a o dovedi. Și evidența ei a fost recunoscută de mult și de străinii de bună credință.

Fie că luăm în considerare peisajul actual al culturii românești, fie că privim procesul ei de desvoltare, contribuția Transilvaniei este esențială și covârșitoare. Ne lipsește încă o lucrare extrem de necesară, care să ne prezinte tabloul etnografic al tuturor ținuturilor românești. Cei care au consultat cercetările parțiale apărute până acum, sau au avut norocul să vadă aceste ținuturi la ele acasă, s'au putut convinge de marea importanță a culturii populare a Transilvaniei. Chiar fără să fii om de știință și chiar dacă n'ai privi peisajul etnografic al acestei provincii cu simpatia pe care orice Român o are pentru lucrurile lui, nu se poate să nu-i recunoști două însușiri: bogăția și autenticitatea.

Intâia condiție pentru existența unei culturi naționale, actul ei de naștere, este *limba*. Inițiativele Transilvaniei pentru nașterea, răspândirea și prestigiul ei au fost decisive. In vatra ei limba noastră a primit cea dintâi formă; din cuiburile munților ei graiurile românești s'au răspândit pretutindeni. Cei dintâi pași spre limba literară s'au făcut în Transilvania, prin tipăriturile coresiene din secolul al XVI-lea. Din Alba-Iulia a pornit, la mijlocul secolului al XVII-lea, cuvântul atât de limpede și de convingător al Mitropolitului Simion Ștefan, în care se afirma pentru întâia oară unitatea limbii noastre. Când a început în secolul al XVIII-lea în centrul și răsăritul Europei marele războiu al limbilor, Transilvania a fost cea dintâi care a simțit pericolul și a dat semnalul apărării, fanatice de limbă strămoșească. Este marea luptă latinistă. Ideea latinistă a existat și la cronicari, dar inițiativa ei în cultura noastră, așezarea chiagului ei în mijlocul spiritualității românești, se datorește înainte de toate școalei ardelene, în diferitele ei faze și ipostaze. Ei avem să-i mulțumim conștiința importanței limbii pentru conservarea naționalității noastre.

Am iubit această limbă și am cultivat-o pentrucă am descoperit în ea cel dintâi titlu al originii noastre strălucite. Această descoperire ne-a ajutat să ne ridicăm fruntea din pulberea umilinții și să ne recâștigăm pierduta demnitate străbună. In vremea când popoarele își căutau, cu febrilitatea stârnită de romantism originile, posind de preferință în nebuloase zone barbare, pierdute în noaptea timpurilor, noi am descoperit la căpătâiul nostru leagănul imperial și armonios al latinității. Pentru un Timoteiu Cipariu limba noastră are valoarea Parthenonului pentru Greci. De aceea trebue studiată și păstrată în toată splendoarea ei străveche. A păta acest monument, sau a-l pierde, este cel mai mare păcat față de neamul nostru. Omul acesta, atât de cumpătat și cuviincios în toate manifestările lui, când era vorba de apărarea limbii, blestema ca un profet biblic, care-și ridică brațele către cer. Ascultați-l, în discursul rostit în 1861 la Sibiu, la inaugurarea Astrei: Din toate năpastele trecutului Providența ne-a păstrat „un tezaur neprețuit... un tezaur născut

cu noi dela ţâţele mamei noastre, dulce ca sărutările măicuţelor când ne aplecau la sânul lor, – să ne adunăm la părinţii noştri cu acea mângăere că n'am trădat cea mai scumpă moştenire, fără de care n'am fi demni de a ne mai numi fiii lor: limba strămoşească".

„O naţie... numai acolo incetează de a fi o naţie unde incetează limba care o uneşte – spunea doctorul Vasile Popp in prefaţa la *Disertaţie despre tipografiile româneşti*, tipărită la Sibiu în 1838. Latiniştii au fost cei dintâi care au luptat cu stăruinţă pentru a face din acest temeiu o armă pentru desăvârşirea unităţii noastre culturale. De aci goana lor după elementele străine din limbă şi fanatismul cu care a incercat să impună sistemul etimologic in scriere. Fireşte că au ajuns la exagerări care puteau să fie dezastruoase. Unitatea la care ţinteau ei era intr'adevăr desăvârşită, dar semăna mai mult cu unitatea gheţurilor nordice. In locul ei bunul nostru simţ ne-a ajutat să punem unitatea vie a limbii populare de pretutindeni. Această iniţiativă a pornit dela fraţii din Ţară. căzură, dar îşi făcură datoria.

Cultivarea stăruitoare a limbii a dus pe ardeleni la câteva iniţiative de o covârşitoare importanţă pentru studiul ei. Lor le datorim cele dintâi gramatici temeinice, publicate la sfârşitul secolului al XVIII-lea; lor uriaşa intreprindere a „Lexiconului din Buda" dela 1825, punct de plecare pentru toate cercetările noastre lexicografice ulterioare; unul din ei, Timoteiu Cipariu, a făcut cele dintâi cercetări serioase şi bogate asupra limbii noastre vechi, punând bazele filologiei noastre ştiinţifice; Ovid. Densuşianu ne-a dat cea dintâi istorie temeinică a limbii noastre; Sextil Puşcariu a intemeiat la Kolozsvár-Cluj Muzeul Limbii Române, cel dintâi institut dedicat exclusiv studiului limbii, in cadrele căruia s'au iniţiat monumentalele opere Dicţionarul Academiei şi Atlasul Linguistic Român.

In literatura românească, dacă iniţiativele ardelene au fost mai puţine la număr, ele au fost totuşi de cea mai mare importanţă. In lunga stăpânire a celor trei generaţii latiniste, toată truda noastră s'a indreptat asupra limbii şi istoriei. Poezia n'a fost dată cu totul uitării, ea nu putea însă să-şi ia avântul de sub pojghiţa de ghiaţă a limbii abstracte făurită de latinişti. Şi totuşi, Ardealul a dat şi în această epocă o operă monumentală, care se ridică asemenea unui munte, printre modestele coline dela începutul literaturii noastre moderne. Este *Ţiganiada* lui Ion Budai Deleanu. Prin ea a fost inaugurată poezia epică şi socială, domeniu in care ardelenii totdeauna au luat iniţiative decisive. El a putut fi cultivat cu mai mult succes numai dupăce limba a fost scoasă din „robia babilonică a latinismului", cum o numia Octavian Goga. Iniţiativa acestei lupte de eliberare, atât în limbă cât şi în literatură a pornit din Moldova lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo şi a Junimei. Ea ne-a descoperit izvoarele populare, lângă care am trăit atâta vreme fără să ne dăm seamă de bogăţia şi puterea lor miraculoasă. Sorbind din ele, literatura ardeleană a început să crească cu repeziciunea lui Făt-Frumos din poveste, încât către sfârşitul veacului al XIX-lea iniţiativa a fost trecută iarăşi în mâna scriitorilor din Transilvania. Se ştie rolul pe care l-au avut Slavici şi Coşbuc mai intâi, Iosif, Goga, Agârbiceanu şi Chendi mai apoi in pregătirea şi afirmarea mişcării sămănătoriste. Dacă Nicolae Iorga a fost animatorul neobosit şi prestigios al curentului, ei au fost aceia care i-au dat câteva din operele cele mai rezistente. Ele se remarcă în deosebi prin forţa lor epică, prin realismul şi lirismul lor social. Continuând această tradiţie, Liviu Rebreanu a

Icoană pe sticlă

dăruit literaturii româneşti de după Unire întâiele romane de amplă şi susţinută respiraţie epică. *Ion,* cel dintâi din serie, a apărut în 1920. Cu un an înainte Lucian Blaga publica la Sibiu, *Poemele luminii.* Ele au fost salutate drept o nouă iniţiativă în literatura noastră. Cei care le-au atribuit această misiune nu s'au înşelat. Prin acest volum, dar mai ales prin acelea care l-au urmat atât de poezie, cât şi de dramă, Lucian Blaga a înzestrat patrimoniul literar românesc cu noi posibilităţi de expresie şi i-a deschis noi orizonturi.

Dacă nu ne putem opri în această prezentare asupra iniţiativelor ardelene în domeniul artelor plastice, al muzicei, filosofiei şi al ştiinţelor, care nu sunt nici ele de neglijat, nu putem să nu spunem un cuvânt despre cele din domeniul şcoalei. Căci Românii din Transilvania n'au fost numai creatori, ci şi mari răspânditori şi organizatori de cultură. Convinşi de aptitudinile spirituale ale poporului nostru, ei au luptat fără întrerupere pentru punerea lor în valoare, fiind siguri că fără de cultură nu numai vom tânji mai departe în robia politică şi în mizeria morală şi materială, ci vom fi ameninţaţi în însăşi existenţa noastră naţională. Au luat deci marile iniţiative de răspândire a culturii la ei acasă, prin şcoală, carte, presă şi diferite instituţii, susţinute din obolul mulţimilor româneşti. Nu s'au mulţumit însă cu atât, ci s'au grăbit să ducă aceste iniţiative, unde ele aveau toate condiţiile de a rodi îmbelşugat, dela modesta şcoală de sat, până la strălucirea catedrei universitare şi fotoliului academic. Toată epoca de gestaţie a României moderne este dominată în şcoală de avântul apostolic al dascălilor ardeleni. Seria lor glorioasă a fost inaugurată de Gheorghe Lazăr, continuată de Florian Aron, Ion Maiorescu, Damaschin Bojincă, Eftimiu Murgu, August Treboniu Laurian, Simion Bărnuţiu, Alexandru Papiu-Ilarian şi atâţia alţii, cărora nici măcar numele nu ni-l putem aminti în această înşirare fugară. A fi dascăl în Principate era cea mai mare tentaţie pentru orice tânăr intelectual ardelean.

Indată după Unirea Principatelor se inaugurează cele două universităţi româneşti dela Bucureşti şi Iaşi. Partea Ardelenilor în organizarea acestor începuturi este considerabilă. Din cei patru profesori ai Facultăţii de Litere din Bucureşti, inaugurată la 1864, trei sunt ardeleni. Unul dintre ei, August Treboniu Laurian, va conduce această Facultate timp de 18 ani în calitate de decan, pentru ca alţi 19 ani să fie urmat în această demnitate de un alt ardelean, marele slavist Ion Bogdan. Din cei 11 profesori ai universităţii din Iaşi, inaugurată la 1860, 5 erau ardeleni. Şi seria lor a fost continuată de un lung şir de nume care au ridicat la strălucire toate domeniile ştiinţii româneşti. Desprindem dintre ele, drept încheiere numai două, semnificative atât pentru contribuţia Transilvaniei la învăţământul românesc, cât şi pentru aptitudinile spirituale ale neamului nostru. Intâiul, Titu Maiorescu, ajunge la vârsta de 24 de ani rector al Universităţii din Iaşi, în 1874 trece ca profesor de filosofie al Universităţii din Bucureşti, pentru ca între 1892–1897 să ilustreze în mod inegalat demnitatea de rector al acestui aşezământ. Prin pasiunea lui de cercetător, prin vasta lui cultură, prin conştienţiozitatea cu care şi-a îndeplinit însărcinările didactice, prin darul cu care ştia să descopere şi să cultive aptitudinile elevilor, prin marile lui calităţi de orator, a fost profesorul care a contribuit în cea mai mare măsură la ridicarea nivelului învăţământului nostru universitar, un model respectat şi astăzi de numeroşii lui elevi şi admiratori. Celalalt, Victor Babeş, profesor începând din 1887 până în 1926 la Facultatea de Medicină din Bucureşti, este exemplul ideal al omului de ştiinţă, dedicat cu desăvârşire cercetărilor în domeniul specialităţii sale, unde a descoperit drumuri noi, pe care umblă astăzi nu numai Românii, ci întreaga ştiinţă universală. Când a fost inaugurat la Bucureşti în 1900 institutul care-i poartă numele, Babeş a cerut într'un memoriu înaintat Academiei Române ca însuşi statul român modern să-şi creze „o bază vitală ştiinţifică". Proclamând o viaţă întreagă necesitatea adevărului în desfăşurarea culturii noastre, Titu Maiorescu spunea în altă formă, acelaşi lucru. Profesorul ardelean se întâlnea astfel cu omul de laborator ardelean pentru a da neamului românesc nu numai valori universale, ci şi directive etern valabile.

Casa noastră

Rubens: Cununa de roduri

PICTURA FLAMANDĂ DIN SEC. XVII

— PIETER PAULUS RUBENS —

de C. MUREŞANU

Incepând cu sec. XVII se poate face distincţiunea intre o pictură flamandă şi una olandeză. Sciziunea ce se produce între aceste două arte, corespunde despărţirei politice, întâmplată în Flandra, în a doua jumătate a sec. XVI.

După dominaţia casei de Bourgogne, Ţările de Jos au fost supuse jugului Casei de Austria. O mare parte dintre locuitorii acestor provincii, cari işi păstraseră anumite privilegii politice in sânul cetăţilor infloritoare, s'au convertit cultului protestant. Pe de altă parte, pe la 1560 Filip II, regele Spaniei, căruia ii reveniseră prin moştenire Ţările de Jos, ce aparţineau Casei de Austria, încearcă să retragă vechile privilegii de care se bucurau marile cetăţi flamande şi totodată caută prin orice mijloc, să le impună catolicismul. In 1564 revolta generală isbucneşte, toată încercarea sângeroasă a ducelui de Alba de a o înăbuşi, eşuează. După 15 ani de lupte violente, in 1581, provinciile sudice, Flandra propriu zisă, se supun Spaniei, in timp ce cele 7 provincii nordice, cari formează Olanda, continuă lupta. Astfel Flandra supusă Spaniei, va fi monarhistă şi catolică, in timp ce Olanda va fi democrată şi protestantă. Este uşor de înţeles orientarea diferită, pe care o vor lua artele in aceste două ţări.

Arta din Flandra se rezumă la persoana lui Rubens şi a câtorva dintre cei mai de seamă elevi ai săi, cum au fost Jordaens şi van Dyck. Centrul in care se va desvolta arta omogenă, creată şi impusă de monarhie şi catolicism, este oraşul Anvers. Biserica este aceea care in vremea contra-reformei copleşeşte pe artişti cu comenzi foarte insemnate. Biserici noui se clădesc, acestea au nevoe de mari decoraţiuni, cari să preamărească pompa cultului roman. La Anvers ordinul Jezuiţilor pentru care va lucra Rubens, desvoltă o propagandă dintre cele mai active, transformând Flandra intr'o fortăreaţă a catolicismului, faţă de Germania Olanda şi Anglia, cari erau protestante.

Curtea ducală dela Bruxelles, unde infanta Isabella reprezenta pe regele Spaniei Filip IV, serveşte mai mult ca intermediatoare intre curţile streine şi Rubens, căruia ii mijloceşte nenumărate comenzi.

Pieter Paulus Rubens se naşte la 1577 in orăşelul Siegen din Westfalia. Tatăl său se exilase din Anvers in vremea persecuţiilor religioase ale ducelui de Alba. La vârsta de 10 ani, după moartea tatălui său, Pieter Paulus se intoarce impreună cu mama şi fraţii săi, la Anvers. Aci intră in atelierul lui Otto Venius, pictor al curţii ducale, iar acesta apreciindu-i talentul, il introduce la curtea din Bruxelles. In 1600 infanta Isabella, guvernatoarea provinciei, il recomandă ducelui Vicenzo Gonzaga, stăpânul Mantovei şi astfel tânărul pictor ia drumul Italiei, in care va petrece 8 ani.

In decursul anilor petrecuţi in Italia, Rubens

cunoaşte Roma, Florența, Genova şi mai ales Veneția, oraşe în cari se găseau atâtea comori artistice, pe cari era nerăbdător să le vadă şi să le studieze. Copiază foarte multe tablouri, în special după Tizian, Carravaggio, pictorii şcoalei Boloneze; în acelaş timp însă este profund impresionat de Michel Angelo şi de Raffael. Copiile acestea, în cea mai mare parte comandate de noul său protector, pentru palatul ducal din Mantova, au dispărut astăzi aproape toate.

Vincenzo Gonzaga îl trimite pe Rubens în Spania, în suita ducelui de Leria, însărcinat cu o misiune diplomatică la curtea regală din Valladolid. Astfel Rubens are ocazie să cunoască şi Escorialul şi Pradoul din Madrid, unde se găseau un mare număr dintre cele mai frumoase pânze ale lui Tizian. Deasemeni studiază pe El Greco şi pe Berruguete, un admirabil pictor spaniol dela sfârşitul sec. XV.

Intors în Italia se instalează la Roma, unde împreună cu fratele său Filip, bibliotecarul cardinalului Colonna, devin favoriții societății din oraşul sfânt.

Rubens: Hristos pe cruce

Vestea bolii mamei sale, de care-l lega toată dragostea şi recunoştința, îl determină pe pictor să părăsească brusc Roma, în vara anului 1608. Intors la Anvers, după moartea mamei sale, se stabileşte definitiv în acest oraş.

Indată după întoarcere, Rubens este însărcinat de ordinul Jezuiților să lucreze pentru decorarea bisericilor de curând terminate. In 1609, este numit pictorul oficial al curții din Bruxelles, aşa că destinul carierei sale, pare stabilit.

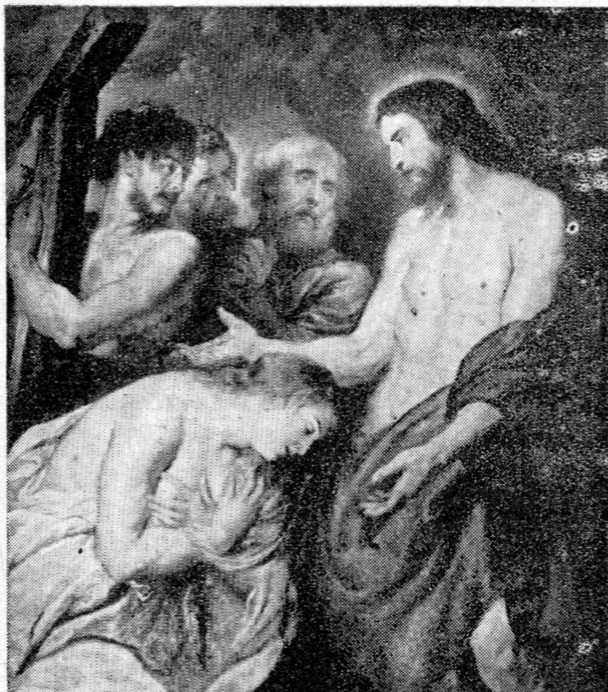
Pentru catedrala din Anvers pictează în anul 1610 tabloul formând un triptic, reprezentând „Ridicarea pe Cruce". Este o lucrare în care arta barocă, cu tot lirismul ei sgomotos, ajunge la apogeu. Un an mai târziu, pentru aceiaşi catedrală, Rubens execută „Coborîrea de pe Cruce", tablou în care gravitatea adâncă şi impresionantă, se opune exaltațiunii tumultoase din tabloul precedent. Ritmul plastic al corpurilor şi al stofelor formează impresionante arabescuri, ce se continuă până în detaliul norilor. Nici o ordonanță clasică în acest tablou, totul pare doar elan şi putere, cari caută să impresioneze şi să convingă!

Din aceiaşi epocă datează şi „Adorarea magilor" (Anvers) lucrare scânteetoare de lumină, de un pitoresc şi de o imaginație, demne talentului prodigios al lui Rubens.

De curând pictorul se căsătorise cu tânăra Isabella Brandt, a cărei frumuseţe şi gingăşie ne-au lăudat-o contemporanii. Dublul portret (München) reprezentându-l împreună cu Isabella; cu figurile lor spirituale, pictat în culori sonore, ne arată toată fericirea ce se oglindeşte pe fața artistului.

Rubens ducea o viață elegantă în care cea mai mare parte a timpului o închină picturii, dar aceasta nu-l împiedecă să se ocupe şi de muzică, literatură şi ştiințe. Pictorul era un om cult şi distins, pe care uneori capetele încoronate ale Europei l-au întrebuințat ca diplomat oficios, în misiuni delicate, în mare parte încununate de succes. Vieața lui, ce se împarte între atelierul său din Anvers, în care se executau comenzile din ce în ce mai numeroase şi între timpul destinat studiilor şi prietenilor, este un exemplu de existență perfect echilibrată şi miraculos de fecundă.

Se atribuesc astăzi lui Rubens, precum şi atelierului său, peste 2000 de pânze, dintre cari numeroase au proporții uriaşe. Compozițiile religioase sunt desigur cele mai numeroase. Totuşi ne-au rămas, în cea mai mare parte admirabil păstrate, tablouri cu subiecte alegorice, mitologice, istorice, portrete admirabile, scene de vânătoare (atât de admirate de Delacroix) şi din ultimii ani câteva peisagii de factură aproape impresionistă.

Rubens: Hristos între păcătoşi

In anii 1614 şi 1615 Rubens lucrează enorm. Tablourile religioase şi profane se urmează cu o repeziciune uimitoare. Desenele preliminarii, pentru tablourile cari apoi au fost executate de dânsul, deseori în colaborare cu elevii săi, întrec de multe ori valoarea artistică a marilor pânze, atât de pompoase, cari azi au devenit streine gustului nostru. Aceste desene, de o siguranţă surprinzătoare sunt inspirate de realitate, în tradiţia vechei arte flamande, însă maniera lor de prezentare se face într'o formă cât mai poetică, aşa cum o vroia moda artistică a Italiei. Dacă Rubens pictează uneori oameni urâţi, el n'o face intenţionat, cum i se întâmplă lui Rembrandt, fiindcă Rubens a fost un idealist, prin educaţiunea lui clasică. Realismul în arta sa apare numai datorită tradiţiei flamande, este un lucru natural la dânsul şi nu ceva voit. Moda timpului il face pe Rubens să considere portretul şi peisajul ca genuri minore, preferinţa lui pentru compoziţiunile istorice de mari dimensiuni, este vădită.

Maestrul a fost un pasionat al studiului ştiinţelor naturale. Nenumărate desene de animale, adevărate studii după natură, precum şi seria scenelor sale de vânătoare, ne-o dovedesc cu prisosinţă. Să amintim doar „Vânătoarea de tigrii şi de lei“ (Dresda) de o siguranţă şi o imaginaţie ce ne uimeşte.

Pe la 1618 comenzile lui Rubens se înmulţesc atât de mult, încât cu tot ajutorul dat de elevii sau colaboratorii săi favoriţi: Snyders, Jan Breugel (nepot al marelui Pieter Breugel) sau van Dyck, pictorul protejat de maestru, – ne mirăm cu drept cuvânt cum de s'au putut duce la bun sfârşit toate aceste lucrări.

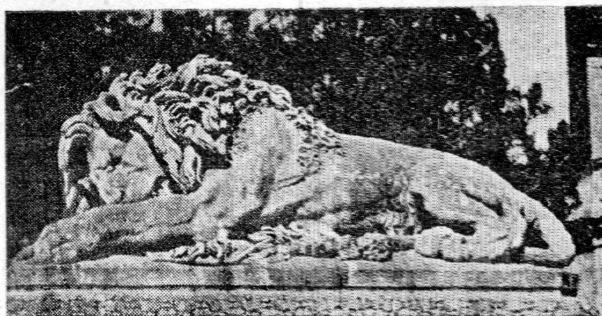
Din seria tablourilor cu subiecte mitologice să amintim „Bătălia amazoanelor“ (München) lucrare monumentală, impresionantă prin mişcare, acţiune şi vieaţă.

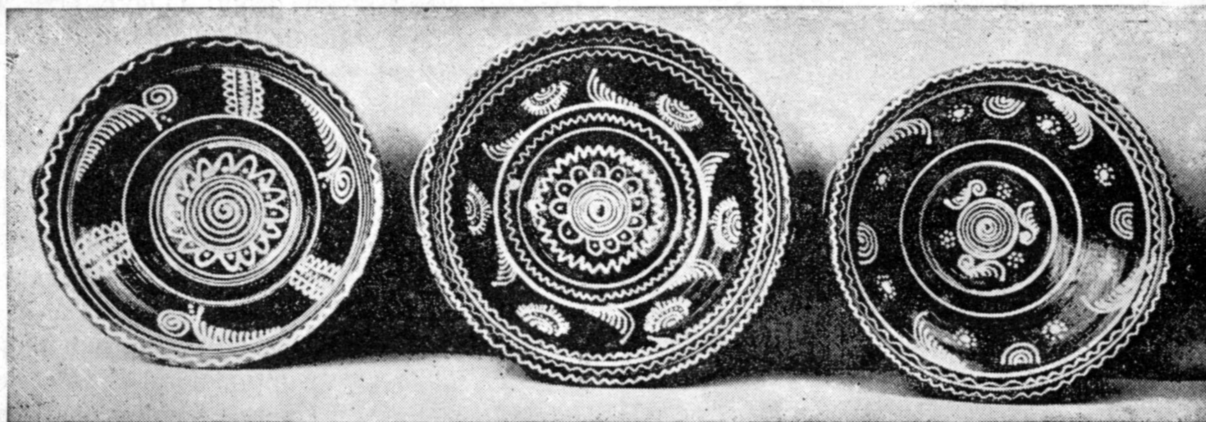
Din epoca acestor imense pânze, datează delicatul portret, plin de candoare şi graţie al unei tinere fete, Suzanne Fourment (National Gallery), a cărei soră Hélène va deveni mai târziu a doua soţie a lui Rubens.

Maestrul ajunge în vremea aceea la o bunăstare materială, cum foarte puţini artişti au cunoscut-o. In casa lui din Anvers păstrează o admirabilă colecţie de pictură, lucrări de ale primitivilor flamanzi, precum şi pânze de ale marilor italieni ca Tizian sau Veronese. Biblioteca ii devenise atât de bogată, încât a fost nevoit să închirieze încă o casă în oraş, s'o adăpostească.

Cu toată bunăstarea materială de care se bucura, Rubens era un om cumpătat, care trăia numai pentru familia şi munca sa. Este curios să constatăm că autorul baccanalelor şi kermesselor, a fost un om sobru, după cum reese din însemnările contemporanilor.

(Va urma).

PE MARGINI DE PRĂPASTIE

de MIHAIL POP

Cum n'aveam nici un cunoscut în orășelul acela de munte, unde mă retrăsesem, noua mea cunoștință, întâlnită pe terasa pavilionului din parc, făcu să mă simt obligat cu o cât mai mare recunoștință față de ea, căci mă ajutase să-mi întrerup munca obositoare și oarecum stupidă, de-a scrie o lucrare care cerea multă bătaie de cap, într'un anotimp al anului când chiar la altitudine, căldura te moleșia și muștele nu-ți dădeau pace, apucându-te cu trompa din toate părțile.

A dat în vorbă cu mine fără niciun fel de introducere. Zicea că m'a observat în repetate rânduri la restaurantul unde luam masa și că odată m'a urmărit până la locuință. De când știa unde locuiesc, când trecea noaptea târziu pe lângă locuința mea, totdeauna vedea dintr'un geam dâra de lumină ce se prelingea pe sub storurile trase.

– Eram sigur că e geamul dela camera dtale!

– Dece? l-am întrebat, surâzând de felul lui precis cum lua lucrurile.

– Fiindcă privind lumea dela depărtare, desleg o mulțime de amănunte cari pentru alții n'ar avea nicio semnificație, dar pentru mine reprezintă singura distracție plăcută, în timpul liber. Pe d-ta nu-i greu să te citească un ochi, chiar mai puțin cunoscător, – sfârși interesantul și noul meu cunoscut care uitase și atunci ca și pe urmă să-și spună numele.

– La rândul meu, am procedat și eu la fel, trecând peste acest amănunt, față de care convenția socială se prezintă destul de desagreabilă și caraghioasă, cerându-ți pe lângă datele dela oficiul stării civile și o absurdă lămurire de lucruri absolut personale, ca și cum altfel n'ai putea schimba câteva cuvinte într'o întâlnire incidentală, de care poate n'o să-ți amintești tot restul vieții.

Dela primele schimburi de cuvinte cu noul meu cunoscut, presimțiam că n'o să-mi pară rău de vremea pierdută cu dânsul.

Hoinărind prin lume am întâlnit din timp în timp oameni de cari m'am simțit atras, nu pentrucă aș fi și eu unul dintre acela cari pasionați după aventură își fac jocurile și punerile în scena fantasticului, a diferitelor persoane cu cari convin, ci pentru că aceste figuri interesante pe cari le-am întâlnit au avut o ciudată particularitate de trăire pe un plan de viață care uneori mergea până la anormal. Fără să fie nebuni sau genii, totuși erau într'o devenire spre una sau alta.

Nefiind adeptul niciunei teorii în sensul delimitării genialității de nebunie, fac totuși o mică observație referitoare la oamenii excepționali ca intelect și la acei cari, trăind într'un anumit fel particular, își desbat mai întâi față de ei înșiși sensul trăirii, pentru a-și alunga neliniștea ce-o poartă mereu în suflet, apoi ca să se poată încadra cu lumea în care trăiesc, apelează la o enciclopedie de fapte, unele mai confuze decât altele, însă necesare, cred dânșii, pentru motivarea felului lor de vieață. Aceștia nu sunt altceva decât firile bătute de vânt, cu o inconstanță permanentă în idei și atitudini, străduindu-se aproape tot timpul în a-și recunoaște greșelile față de lumea pe care nu o pot părăsi și dela care cerșesc aprobare.

Noul meu cunoscut, dela prima impresie mă făcu să-mi dau seama că am de a face cu un om chinuit de o viață lăuntrică, în care se închistase,

ferindu-se cu încăpățînare să se manifeste sub forma adevărată.

Dacă te-ai fi referit la figura lui, n'ai fi putut constata multe. Nu i-ai fi putut gâci nici chiar vrâsta decât cu o aproximație vagă. Puteai să-i dai tot așa de bine treizeci sau patruzeci de ani. Era și dânsul din acel fel de oameni cari ajung la o formă aproape definitivă în ceea ce privește înfățișarea, care nu se schimbă decât foarte puțin în decursul anilor.

Ne cunoșteam de câteva zile și ne întâlneam aproape în acelaș loc, pe terasa pavilionului băilor, unde ascultam, spre seară, puțină muzică. Vorbea rar dar și atunci făcea numai reflecții. Uneori din cine știe ce lucru căruia nu i-ai fi dat nicio importanță.

Odată trecând pe lângă o țigăncușe, care vindea afine, s'a oprit și cântărind cu privirile coșul plin de fructe, m'a întrebat:

– Cam câte bucăți de afine crezi că sunt în coșul acesta?

M'am uitat surâzând la coș apoi la el, răspunzându-i că ar fi greu să fac o apreciere.

După câțiva pași începu să vorbească.

– Era doar un coș cu afine, pe cari le-ai fi putut cântări sau număra, totuși a fost greu să faci o simplă apreciere de cantitate, nu?

Nu înțelegeam unde voia să ajungă.

– In materie, spre exemplu, de suflet, unde nu poți pătrunde nici cu privirile nici cu cântarul, dar unde în schimb sunt infinit de multe unități, de diferite forme, nuanțe și mărimi, aprecierile cât pot fi de hazardate, nu?...

La răspunsul meu aprobativ, a lăsat discuția într'atât. Pe drumul spre casă l-am observat că se frământa în găsirea unei soluții pentru a-și motiva cu o realitate, gândul sau problema ce-l preocupa.

Când ajunsesem în dreptul locuinței sale, mă pofti să mă razim de gard, dacă nu mă grăbesc. Il conduceam pentru a nu știu câta oară până acasă, fără să mă invite înlăuntru. Odată îmi arătă cu degetul un geam, și-mi spuse că-i dela camera lui. Vila în care locuia era la capătul parcului și geamul dădea înspre piscul muntelui.

– Din geam, dela mine, e o perspectivă foarte frumoasă. Inainte de masă când începe să se descongestioneze muntele de nori, îmi amintesc întotdeauna de o pictură foarte asemănătoare pe care am văzut-o împreună cu un prieten, într'o galerie din Paris. Imi amintesc de selecția stupidă ce-o făcuse, referindu-se la piscurile, adică la acei oameni cari se ridică cu cel puțin un cap deasupra lumei obișnuite... Nu știu ce mă face să cred că aproape toți oamenii geniali au fost niște increzuți și conștiința că în adevăr sunt mari și puternici le-a lăsat tuturor o aureolă de snobism sau de aroganță. Prietenul despre care iți vorbeam, azi e o celebritate. Pe atunci credeam că se va lăsa de scris și se va apuca de prăsitul oilor în Australia, îndată ce va ajunge la sfârșitul călătoriei ce ne despărțise. Se vede că n'a avut bani suficienți și n'a găsit nici un prost care să-l angajeze în vreo combinație.

Nu vorbea cu ură, dar ironia ce-o făcea pe socoteala fostului său prieten era destul de tăioasă. Făcu câteva reflecții despre scris, apoi tăcu. Subiectul mă interesa și-i pusei câteva întrebări pe ocolite. N'avusem tact, ori era dânsul prea inteligent ca să nu vadă încotro bat, când se întoarse spre mine, zâmbindu-mi cu subînțeles.

–Să nu crezi că vreo discuție în acest sens sau vre-o părere de-a mea ți-ar putea ajuta sau hotărî câtuș de puțin soarta. Pare-mi-se că și d-ta te ocupi cu scrisul...

La răspunsul meu afirmativ dădu din cap ca și cum și-ar fi confirmat presupunerile avute.

– Nu fac aluzie la d-ta, ci, în general vorbind, scriitorii sunt niște oameni mediocri. Când

Dardé: Eterna durere

ai într'adevăr ceva de spus, înseamnă că eşti un revoltat. Dacă n'ai nimic de spus şi totuşi scrii lucruri fără niciun rost, înseamnă că nu-ţi dai seama de ceea ce faci sau şi mai rău că n'ai nici bunul simţ de-a nu-ţi arăta în vileag lipsurile de cari suferi. Dacă eşti revoltat înseamnă că începi prin a nega valorile existente, înlocuindu-le cu altele pe cari le vezi d-ta ca bune. Le vezi însă numai d-ta şi, să zicem, încă câţiva. După unele ca acestea ar urma să nu se ocupe nimeni cu scrisul nu?... Totuşi pe timp ce trece se vor ocupa tot mai mulţi, fiindcă oamenii ce se nasc acum sunt tot mai superficiali, mai grăbiţi şi mai nestatornici.

Imi întinse mâna. Era plictisit şi vorbise fără nicio convingere. Aşa era de altfel întotdeauna spre sfârşitul discuţiilor.

Uneori mi se părea că mă ia în zeflemea şi că-l indispun părerile mele; totuşi mă tolera şi din zilele ce urmară începu să mă viziteze la locuinţă, aproape zilnic.

Teancurile de manuscrise răvăşite peste tot, prin cameră, nu-l făcuseră însă niciodată să mă întrebe ce scriu şi nici un alt amănunt în această privinţă. Această indiferenţă începu să mă jeneze şi pe urmă să mă plictisească. Mă scotea din sărite mai mult ca orice faptul că niciodată nu mă invitase la dânsul, cu toate că îl conduceam aproape în fiecare seară acasă, după cina dela restaurantul unde luam împreună masa. Ba mai mult, într'o zi când ajunsesem chiar la poarta dela locuinţa sa, începu să ploaie. Imi întinse mâna sfătuindu-mă să alerg în parc, să mă tupilesc la rădăcina unui brad.

– Sub un brad sănătos nu plouă niciodată, îmi spuse pe un ton ironic, îndepărtându-se grăbit.

Vedeam că voia să-şi bată joc de mine de câte ori avea ocazie. Lucrul acesta adăogându-se la timpul ce-l pierdeam de geaba, mă făcu să încep să-l ocolesc şi să mă scuz că sunt ocupat, de câte ori ne întâlneam.

Intr'o zi l-am întrebat, când are de gând să plece din localitate. M'a privit pieziş şi mi-a răspuns verde:

– Nu-i necesar să ne întâlnim, dacă crezi că te opresc din lucru!

Răspunsul meu a fost ruptura întâlnirilor noastre. M'am felicitat că avusesem tăria să-i pun problema răspicat.

*

Nu-l întâlnisem de câteva zile. La masă căutam intenţionat timpul, când ştiam că el nu-i acolo. Incepusem din nou să lucrez, de data asta însă fără nicio convingere. Tăiam şi ştergeam pagini întregi, până într'o zi, când, apucându-mă să recitesc tot ce-am scris, după o muncă orbitor de obositoare, în descifrarea manuscriselor, aşternute în fuga condeiului, mă trezii că-i trecut de ora cinei. Alergai la restaurant în speranţa de-a mai găsi ceva. La intrarea în sala de mese mă lovii piept în piept cu el.

– Nu te grăbi degeaba; şi aşa a-i pierdut cina. Dealtfel şi eu am păţit-o la fel...

Eram rupt de foame şi gândindu-mă că doar voi găsi ceva la bufet, nu m'am dat bătut.

– Nu ţi-am spus? – îmi replică, el văzându-mă ieşind cu mâna goală.

Mă aşteptase la ieşire.

– Sunt rupt de foame, fire-ar al dracului de...

– Nu-ţi pierde firea; dacă eşti chiar aşa de flămând cum spui, vino la mine să-ţi dau ceva. Am puţină pâine şi brânză.

Il refuzai, dar răsgândindu-mă, căutai să-mi repar pripeala.

– Spui că n'ai mâncat nici dta şi cu puţină pâine şi peşte n'ai vrea să saturi cinci mii de guri, ca'n biblie...

– Cinci mii nu, dar două n'ar fi chiar aşa mare minune. Brânza ţine saţ. Când mergeam la câmp, pe moşie totdeauna luam cu mine brânză, pâine şi ceapă.

Asta era prima aluzie ce o făcea la viaţa sa de mai înainte. De multe ori mă gândisem la curiosul meu cunoscut, încercând să desleg, aşa dela distanţă, cum făcea el, o întreagă serie de amănunte în legătură cu ocupaţia lui şi cu viaţa ce o duce, în afara acestei perioade de odihnă, pe care credeam că o face ca şi toţi ceilalţi din această staţiune climaterică. Din toate ocupaţiile ce i le-am dat nici una însă nu i se potrivea. Intr'o vreme credeam că-i profesor secundar, dar odată făcu la această categorie de oameni constipaţi, cum îi numi dânsul, o aluzie aşa de tăioasă, încât mă făcu să-mi schimb îndată părerea. Gândindu-mă pe urmă la cunoştinţele lui tehnice de care dădu dovadă când repară aparatul de radio al gazdei mele, mă făcu să-l cred inginer. Totuşi ceva mă făcea să cred că n'o nimerisem nici de data asta.

Acum când mă invitase la dânsul acasă, presimţeam că am să desleg enigma. Prea mult se ferise să mă cheme acasă la dânsul. Pe drum îmi veniseră în minte toate presupunerile ce le avusem în legătură cu aceasta, simţind o bucurie mestecată cu fiori de nerăbdare.

*

Deschise uşa, rugându-mă să aştept în prag

până o să facă lumină. Se învârti o bucată de vreme în cameră, lovindu-se de mobile. Crezând că-i în căutarea chibritelor, scoasei bricheta din buzunar şi făcu-i lumină. Il surprinsei astfel acoperind cu o haină ceva pe măsuța de lângă geam.

Intors ca fript, mă descoase cu privirile dacă am observat ce ascunsese sau nu. Nu văzusem ce ascunsese, dar imediat îmi bătu la ochi măsuța cu trei picioare din scândură albă de brad, astfel făcută ca să se poată strânge pachet. Era la fel ca şi scaunele vânătoreşti, numai mult mai mare. Nu-mi luasem ochii încă dela ea şi pe invitatorul meu lucrul acesta îl scoase din sărite. Apucând un scaun şi aşezându-l cu spatele spre măsuța ce o priveam, aproape îmi porunci.

– Te rog şezi!

Pronunțase invitația cu atâta hotărîre în glas, încât mă şi conformai, uitându-mă cu frică la dânsul.

Scoase dintr'un sertar dela masă o cutie de carton în care avea mâncarea. O puse pe masă, apoi se căută prin buzunare.

– Ai cuțit? – mă întrebă tot pe un ton ursuz.

– Am, dar nu obişnuesc să-l port cu mine.

La răspunsul meu, se întoarse enervat spre măsuța cu pricina, dar după o cântărire rapidă făcu un gest neputincios.

– O să rupem pâinea cu mâna, la brânză şi aşa nu-i nevoie de cuțit.

Nu ştiu ce mă făcuse să cred că cuțitul ce şi-l căutase în buzunare se găsea sub haina de ploaie, ce o asvârlise peste măsuță, ca să ascundă ceva de mine, şi cu toate că-şi aduse aminte de acest lucru, totuşi renunțase să-l ia. Prin urmare acolo-i enigma, făcu-i imediat constatarea.

Nu schimbarăm în tot timpul mesei nici un cuvânt. Când terminarăm cu mâncarea, se ridică anunțându-mă că apă de beut n'are, dar îmi anticipă, printr'o aluzie bine ticluită, bucuria de a bea la mine acasă.

Era semnul că dorea să scape cât mai repede de mine. Mă făcui însă că nu observ, răspunzându-i că nu mi-e sete câtuş de puțin. Nu-l încântă de loc aceasta, dar norocul începu să țină cu mine. Afară începu să ploaie. Se uită la geam, unde picurii începură să bată, apoi mă întrebă neliniştit:

– Cum ai să pleci acasă?

Ochi-mi căzură pe pelerina de ploaie de pe măsuță.

– Dacă o să-mi împrumutați pelerina de ploaie până mâine, am să vă mulțumesc de două ori!

Răspunsul meu căzu peste dânsul ca un trăsnet.

Se uită cu ochii mari spre mine, ca şi cum cine ştie ce lucru grav aş fi spus, apoi mutându-i la pelerină şi de acolo la geamul unde picurii se întețeau într'un ropot crescând, sfârşi prin a tăcea, lăsând cererii mele, doar jocul plin de voluptate ce începu-i să-l simt în piept. Fiecare clipă ce trecea mă lega cu tentacole tot mai puternice, de enigma ce zăcea ascunsă doar la câțiva paşi de mine. Până acum fusese pentru mine doar un individ curios, acum însă străfulgerat de cheia vieții lui ce o simțeam că-i sub pelerina de ploaie, aş fi fost în stare să mă iau cu el la luptă pentru a-i smulge secretul.

Cu privirile ațintite pe măsuță, se gândea precis la imprudența ce o făcuse, chemându-mă la dânsul şi căuta acum calea, cum să scape de mine. Eu, dela spate îl măsuram cu ochii, verificându-i în mod subconştient puterile, ca şi cum în clipa următoare ar începe lupta pe moarte şi pe viață.

Când işi întoarse fața spre mine, observai că neliniştea lui de mai nainte se prefăcuse într'un surâs ipocrit.

– Am fost un dobitoc că te-am chemat la mine. Nu te-am putut lăsa să crăpi de foame? Ți-am dat să mănânci şi acum iți trebuie şi viața mea?

Mă ridicai în picioare fără să-i răspund, dar gata de a face față oricărei surprize.

Prinse cu mâna un colț al pelerinei de ploaie.

– Vrei să afli ce se găseşte dedesubt?

– Uite!

Pe măsuță era un turn de nămol şi trei capete din lut, de un grotesc strigător la cer. In clipa următoare zării lucind şi cuțitul alăturea.

Unul dintre capete avea o frunte proeminentă şi ochii adânciți în orbite. Restul figurii mima un surâs dobitocesc. Părea mai de grabă capul unui animal ciudat, căruia îi imprimase o notă stranie, ce te străfulgera şi te umplea de groază.

– Sunt trei capete de clovni!

– De clovni?

– Da, înțelegând clovnul ca trăire, nu ca mască. Intruchipează cele trei tipuri diferite de oameni. Unul e omul animal, altul omul gânditor, iar celalalt cu figura ştearsă, face legătura între ei: e omul de rând, spiritul plat.

Se opri din explicație, fixându-şi ochii pe turnul de lut, pe care rămase forma degetelor, cum îl frământase.

– Dumniata n'ai frământat, probabil, niciodată lutul între palme, până se încălzeşte? E o senzație foarte ciudată, pe care cred că a avut-o şi Dumnezeu când l-a făcut pe Adam.

Avea pe figură intipărit acelaş surâs ironic ca in momentul când desvelise capetele.

– Dumniata le-ai executat? – il intrebai in cele din urmă.

– Eu!

Fuse un strigăt de victorie. Cu ochii aţintiţi asupra capetelor, gusta par'că o sensaţie deosebită şi pleoapele-i apropiate ii erau inţepenite ca de o hipnoză, ce radia din privirile clovnilor.

– M'ai făcut, m'ai silit să-ţi vorbesc despre mine fără să vreau lucrul acesta. Ştiu că pierd noaptea de geaba, dar poate dumniata nu faci parte din categoria ultimă a oamenilor şi ai să mă poţi inţelege. Totuşi nu pentru asta, nici ca să mă explic faţă de d-ta, am să-ţi vorbesc, ci pentru că simt nevoia..., dar o să mă căiesc amarnic, ştiu! Acum câţiva ani am plecat de acasă. Am fugit mai bine zis, fiindcă tatăl meu, care-i mare proprietar, voia să mă ingroape şi pe mine in tradiţia familiei noastre, de a scurma ca o cârtiţă, cele câteva sute de pogoane de pământ. Cum insă cu mine se sfârşeşte o veche familie de cârtiţe netrebnice, am evadat chiar la timp. Trăisem şi aşa destul o existenţă parazitară.

Am făcut Academia de agricultură ca să fiu rândaş, să ingraş porci, să incondeiez ouăle după soiul găinilor şi să botez câinii dela curte. Inaintaşii mei, cu toţii au fost oameni bogaţi, deci au avut libertate deplină pentru a se ocupa cu ceva mai deosebit. Nici unul dintre ei n'au avut insă altă viziune decât aceea de a perpetua specia. Aşa mă găseam şi eu in cel al treizecelea an de existenţă.

Până la aceasta vrâstă am invăţat de toate şi nimic precis. Citisem insă foarte mult şi de toate: ştiinţă, filosofie, literatură.

De copil incă, simţeam că zace in mine ceva halucinant, făcându-mă să asist intens la tot ceea ce impresionează spiritul. Asta intotdeauna am văzut-o ca ultima tendinţă ce o poate avea un om pentru a-şi descătuşa complexele din suflet şi pentru a-şi verifica esenţa spiritului. Poate pentru aceea am incercat pe rând toate artele. Eram insă aşa de neliniştit şi plin de văzduh, incât in tot ceea ce incercam, vedeam o gamă minoră şi străduinţele mele se impotmoleau in amănunte cari ştirbeau liniştea şi continuitatea viziunii cu o simetrie calculată şi forţată. Cu părere de rău le-am părăsit la rând pe toate şi m'am apucat de scris. Nici aici insă nu am reuşit. Cea ce scriam era amorf, umflat şi lipsit de viziune. Eram sătul de ceea ce citisem in felul acesta. Cei mai mulţi dintre scriitori sunt doar meşteri ai frazelor in cari leagă intâmplări, mai mult sau mai puţin verosimile, ducând atenţia cititorului cu firul povestirii, impănat cu interesantul minciunii şi fantasticului. La un scriitor de seamă cele cinci simţuri trebuie să fie intr'o conlucrare excepţional de fină şi nesilită, ca să poată concepe conjunctura lucrurilor situate intr'un raport pur şi nedegradat, cu universul. Numai aşa poţi da viaţă personagiilor, pe cari nu trebuie să le legi de timp, ci de totdeauna. E o muncă fără seamă de grea şi ca să scrii o carte, iţi trebuie o viaţă, dar nici atunci nu-i sigur că ai reuşit. Orice carte scrisă s'ar putea din nou prelucra şi n'ar fi un lucru degeaba, căci lipsuri ai găsi peste tot. Ajungând la aceste păreri, mi-am dat seama că eram prea bătrân pentru a incepe să scriu. Totuşi ajunsesem la concluzia că viaţa pentru fiecare din noi trebuie să prezinte un interes, ca să merite a fi trăită, altfel e o zădărnicie oarbă şi apăsătoare.

Deşi, după cum ţi-am arătat, nimic nu mă lega in mod fericit de artă, totuşi in timp ce trebuia să constat asta, neliniştea din mine creştea, apropiindu-mă cu paşi repezi de clipa când sfârşindu-mi existenţa, mă voi intreba: ce ai făcut atâţea şi atâţia ani?

Gândul că nu mi-aş putea răspunde decât printr'o plecare a frunţii, m'a neliniştit şi mai mult şi nu ştiu ce s'ar fi intâmplat dacă n'aş fi ajuns să găsesc că in sfârşit voi putea să-mi leg focul din mine, de ceva concret, ieşit din aceste două

Paciurea: Himeră

mâini şi din apele adâncului din mine, unde gândul s'a scăldat şi chinuit atâta vreme. Nu ştiu dacă mă înţelegi, dacă mă exprim destul de clar...

Mă privi lung, aşteptând o aprobare din partea mea. Il ascultasem tot timpul încordat şi cu cât înainta în mărturisirea ce mi-o făcea, contrazicerile în raport cu părerile lui de mai înainte, reieşeau tot mai accentuat. Uneori par'că-şi dădea şi el seama de aceasta, dar patima ce pusese stăpânire pe dânsul îl făcea incapabil de a se manifesta ca atunci, când făcea reflecţii izolate şi pline de ironie. Era un vizionar chinuit de himere, care pornise la drum mânat de un sbucium adânc, în speranţa cristalizării ulterioare a complexelor din suflet. Trăind însă în mod continuu cu revolta împotriva lui însuşi, se scufundase şi mai mult într'un abis al incertutidiniilor.

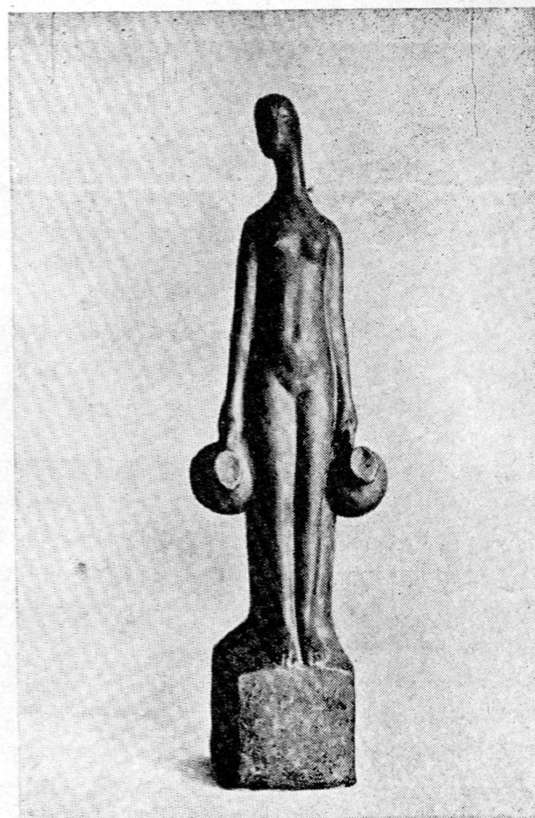
Răspunsul meu întârziind, continuă. De data asta poziţia lui voluntară de mai înainte se schimbă într'una împovorată de amintirile cari îl întorceau cu ani în urmă pe drumu-i de rob.

– Intr'una din zilele ploioase de toamnă, mă întorceam acasă pe o arătură proaspătă. Lutul mi s'a legat de cisme şi-mi îngreuna mersul. Cum n'aveam la îndemână cu ce să-mi desfac glodul de pe talpă, l-am luat cu mâna. Cu lutul rămas în pumn m'am jucat până acasă, reuşind să fac un cap de om. Am fost aşa de încântat de această singură operă reuşită a mea, încât când am ajuns acasă am arătat-o şi tatălui meu. Abia şi-a ridicat ochii din cititul ziarului, făcând o mutră posacă, pentru ca apoi când l-am pus pe masă, ca să-l pot contempla mai bine, să-mi spună, să-l arunc dracului şi să mă spăl pe mâini de noroi. Singur eu mă bucurasem din tot sufletul de ceeace realizasem.

In zilele următoare am făcut din nou tot felul de obiecte din lut. Eram aşa de fericit şi nu mă întorceam de pe câmp decât seara, fără a îndrăsni însă să aduc acasă vreunul din ele. Le ascundeam sub grinda unei şuri depe moşie, având grijă să mă spăl pe mâni, înainte de-a intra în casă.

Când am plecat de-acasă le-am împachetat pe toate şi le-am adus cu mine. Sunt acolo în geamantanul depe garderobă; – şi-mi arată cu mâna un geamantan mic, plin cu reclamele hotelurilor pe unde trecuse.

– Vedeam că-mi pierd vremea continuând astfel. Dacă m'aş fi apucat să lucrez acasă, tatăl meu m'ar fi crezut nebun şi mi-ar fi fost imposibil să găsesc liniştea şi independenţa ce e necesară în timpul creaţiei. Pe lângă toate acestea călătorisem foarte puţin, şi în străinătate de loc.

Paciurea: Fata cu ulcioarele

Simţeam că e absolut necesar să vizitez cel puţin în parte operele de valoare lumii, cu toate că ceea ce voiam să fac eu, era doar într'o dependenţă relativă cu ele. Ochii mei însă nu erau destul de deschişi şi orizonturile mai păstrau reziduri din sgura incertitudiniilor şi coacerii necomplecte a viziunilor din mine.

Hotărîrea de a pleca odată fiind luată, în mai puţin de două luni mi-am lichidat averea ce-mi rămase dela mama mea, asigurându-mi astfel o existenţă pentru mulţi ani înainte. Mi-era indiindiferent că tatăl meu mă credea nebun, la fel ca şi cealaltă lume ce mă cunoştea. Precis nu ştiau ce vreau să fac, iscodind fel de fel de presupuneri, cari de cari mai absurde şi hazlii. Totuşi n'am simţit nicio şovăială în acest timp şi în momentul când m'am urcat în tren, am simţit o bucurie atât de mare, încât dacă cineva mi-ar fi luat toţi banii ce-mi asigurau viaţa de aici înainte multă vreme, ori poate toată viaţa, i-aş fi dat, căci aveam un bilet de tren până la Paris şi pe lângă el paşaportul ce dărâma graniţele. Aş fi plecat şi fără nici un ban şi nimic în lume nu m'ar fi putut reţine dela asta.

Am stat în Franţa mai bine de un an, şi jumătate de unde am plecat în Italia şi apoi în

Norvegia. Deşi în acest timp n'am făcut altceva decât am văzut, totuşi timpul n'a fost pierdut de geaba. M'am întors în ţară şi mai plin de văzduh dar simt că de data asta văd mai limpede ce trebuie să fac. Sunt pe cale de-a revoluţiona arta, acesta este adevărul, sau mai bine zis sensul care-l văd în arta ce am să o descoper. Dar e mai mult decât atât, e un ritual, o chemare venită din lutul a cărui viaţă o simt cum pulsează în toate fibrele fiinţei mele.

Făcu o pauză lungă, apoi se apropie de turnul de lut depe măsuţă şi-şi înfipse o mână în el. Făcu un bulgăre, pe care începu să-l rotunjească între palme.

– Huma aceasta fără formă, am s'o fac să articuleze întâia silabă, ca atunci când Adam trezit din somnul lutului i-a răspuns lui Dumnezeu, fără să fie mirat că el este întâiul om care vorbeşte. Vorbise tot timpul stând în picioare, străfulgerându-mă cu privirile, ca apoi la fiecare întrerupere să-şi întoarcă faţa spre cele trei capete de lut, de unde parcă-şi lua noi puteri, ca să continue.

Concomitent cu înaintarea spovedaniei făceam fel de fel de reflecţii şi mă înspăimântam când constatam mereu acelaş lucru, că omul din faţa mea ar putea fi tot atât de bine un geniu ca şi un exaltat sau chiar nebun. In timp ce vorbea îmi aruncasem în repetate rânduri privirile spre figurile de lut şi descopeream rând pe rând că cei trei clovni vorbeau o limbă tot atât de ciudată ca şi creiatorul lor, împrăştiind împrejur o atmosferă care parcă te copleşea şi te făcea să-ţi pleci ruşinat fruntea.

Eram atât de impresionat de ceeace văzusem şi auzisem, că atunci când, pe neaşteptate, veni spre mine şi-mi întinse mâna spunându-mi noapte bună, nu putui să-i răspund decât printr'o privire năucă.

Stăpân pe sine ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic, la despărţire îmi spusese pe acelaş ton ironic, de altă dată:

– Acum după ce a trecut ploaia, cred că nu mai ai nevoie de pelerină...

Ploaia într'adevăr trecuse şi sub norii călători câte-o stea îşi scotea capul, clipocind din gene somnoroase, sătulă parcă de legile cari l-au fixat un loc într'un univers ale cărui drumuri, toate, duc spre necunoscut.

*

A doua zi l-am aşteptat la cină până la închiderea localului, dar n'a venit. In cealaltă zi, repetându-se acelaş lucru m'am dus să-l caut la locuinţă.

Plecase încă în dimineaţa ce urmă nopţii de spovedanie. Intr'o staţiune climaterică în plin sezon, unde lumea e într'un continuu dute-vino, proprietarul vilei nu-i reţinuse nici numele, necum să mai ştie încotro a luat-o.

Mă întorceam pe acelaş drum, pe care-l făcusem, în atâtea dăţi împreună cu el.

La colţul străzii dinspre direcţiunea băilor, zării o ţigancă cu coşul plin de afine. Mă oprii înaintea ei. Mă îmbie, lăudându-şi fructele că sunt proaspete şi dulci. Le cumpărai pe toate, dar când îi promisei preţul dublu, dacă-mi dă şi coşul, îmi arătă dinţii albi şi scânteietori ca mărgelele dela gât, întrebându-mă:

– Ce ai să faci dumneata boierule, cu el?

– Il iau ca amintire.

Se uită neîncrezător spre mine, apoi fără să mă mai întrebe ceva, mi-l aduse până acasă.

Rămase însă înmărmurită când, îndată ce sosirăm, mă apucai să număr fructele. Trecusem de o sută cu număratul şi poate ea căscându-şi ochii tot mai mari, se retrăgea speriată dela un boer fără minte care număra afinele, după ce-i cumpărase coşul ca amintire.

VITRINA CĂRȚII

CRONICA LITERARĂ

† *Prot. Ion Goron:* CUVINTE CĂTRE PREOȚI. 1943. pag. 107. Prețul 3 Pg. Editura Episcopiei ortodoxe române.

In vitrina librăriei eparhiale din piața catedralei noastre a apărut o carte nouă, făcând parte din colecția „Cărțile vieții". Pe copertă poartă modestul titlu de mai sus, iar ca autor al ei figurează adormitul în Domnul prot. Ion Goron. Judecând după aceste două momente, oricine s'ar putea simți îndreptățit să creadă, că în cazul de față e vorba de o nouă și inediată lucrare a regretatului cugetător și scriitor, care în uttimul timp al vieții sale ne dăruise cel puțin câte o lucrare pe an.

Citind însă prefața scrisă de P. Sf. nostru episcop Nicolae, aflăm că cele optsprezece meditații pastorale ale volumașului au mai văzut lumina tiparului, fiind publicate înainte de aceasta cu doisprezece ani în organul eparhiei „Renașterea". Intrucât însă „adevărurile acestor meditații îmbrăcate în haina simplă a unui grai cuceritor de limpede nu și-au pierdut de loc actualitatea", ci „dimpotrivă, studenții cari se pregătesc pentru chemarea sacră a preoției și slujitorii sfințiți ai altarelor strămoșești deopotrivă își pot înviora sufletul bând din această apă duhovnicească țâșnită din inima caldă și din mintea luminată a unui frate al lor, care mult s'a zăbovit cu ispitirea scripturilor sfinte", P. Sf. Sa a aflat de bine, într'un moment de fericită inspirație, să le retipărească, adunându-le de data aceasta într'un mănunchiu. Iar cei ce vor citi această carte nu pot decât să-i fie adânc recunoscători pentru această nouă dovadă a felului cum își înțelege înalta menire de adevărat cârmuitor și povățuitor al turmei credincioase. Căci fără de această strădanie, cine altul s'ar fi gândit la retipărirea acestor meditații răzlețe și inaccesibile? Ele ar fi rămas cu siguranță uitate și ascunse și pe mai departe și poate pentru totdeauna în rafturile mai mult ori mai puțin acoperite de praf ale arhivelor parohiale. Pe când așa ele vor contribui după merit la zidirea sufletească a multora dintre cei pe cari poetul al vrea să-i vadă și să-i știe „cu crucea în frunte".

Da, acolo în frunte este locul preotului, pentrucă el, ca reprezentant al lui Hristos pe pământ, are să fie „lumina lumii și sarea pământului" și „aluatul menit să dospiască întreaga frământătură a oamenilor în spre bine, întru pânea gustoasă a împărăției lui Dumnezeu". Dar pentru ca să-și poată îndeplini aievea această chemare de luminător, trebue ca 'n primul rând să fie el însuș lămurit și luminat asupra chemării înalte și sfinte, pe care e menit s'o îndeplinească spre înălțarea sufletească a fiilor săi duhovnicești.

Și cum în îndelungata sa calitate de duhovnic al studenților în teologie a avut adeseori prilejul să constate că nu totdeauna vocația îi îndeamnă pe tineri să îmbrățișeze această misiune s'a decis să le dea o sistematică educație morală spre a produce în ei acea renaștere spirituală, care e absolut necesară unui adevărat și conștiincios lucrător în via Domnului. In vederea realizării acestui luminat scop, a introdus frumosul obicei de a rosti în fața studenților întruniți într'o anumită seară din săptămână câte o meditație pastorală, arătându-le pe de-oparte frumusețile, iar pe de alta greutățile chemării preoțești.

Intr'adevăr, e frumoasă chemarea de a fi „propovăduitorul ascultat cu sfințenie al mulțimei, învățătorul înțelept al semenilor săi, dătătorul de hrană sufletească și trupească al acelora, cari se încred într'ânsul, doctorul tuturor boalelor trupești și sufletești". Și mai e frumoasă această chemare și pentrucă „prea bunul Dumnezeu a binevoit să primiască din mâinile noastre, ale preoților, sfânta jertfă a preacuratului trup și a preacinstitului sânge, deși stau înaintea lui „Arhangelii și zeci de mii de Ingeri, Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi". Iar într'alt loc vorbind despre măreția chemării preoțești, se exprimă astfel în graiul său aripat: „Intocmai ca și inima pentru trup — preotul este pentru credincioșii săi „tuturor toate:" părintele, învățătorul, conducătorul, păstorul, lumina, sarea și nădejdea acestora. Urmărind ca să traducă în faptă zilnică cât mai multe din poruncile Mântuitorului, el are datoria de a tempera lăcomia celor bogați și a celor săraci de-opotrivă; de a aduna daruri dela unii spre a le împărți altora; de a opri pumnul celor învârtoșați și de a turna curaj în inimile celor lași ori desnădăjduiți".

In asemenea culori vii se exprimă și când e vorba de marea răspundere ce-i revine preotului în fața lui Dumnezeu pentru felul păstoririi sale sau de alesele calități, pe cari trebue să le aibă spre a premerge întru toate cu propriul său exemplu.

Dar „Cuvintele către preoți" deși sunt adresate preoților, ele totuș nu le sunt adresate exclu-

siv lor. Citirea lor o poate face cu mult folos sufletesc oricine ia hotărîrea de a trăi o viață, care să-l apropie de Dumnezeu. De aceea o recomand cu căldură oricui, având conștiința împăcată că din lectura acestei cărți va putea sorbi puteri de viață nouă. EMIL NICOLESCU

IZVOARELE VIEȚII CREȘTINE. Editura Asociației preoților „Sf. Nichita". Kolozsvár-Cluj 1943.

In colecția cu titlul de mai sus au apărut de curând trei lucrări menite să tălmăcească pe înțelesul tuturor izbăvitorul rost al celor trei Taine sfinte: pocăința, cuminecătura și preoția.

Cartea despre *Pocăință* a scris-o Părintele Simion Chișiu. Ea cuprinde temeiurile biblice și raționale ale acestei sfinte taine, precum și prețioase îndrumări privitoare la felul în care se cuvine să ne apropiem de spovedanie pentru a ne împărtăși de roadele ei cele sufletești. Importantul capitol de pastorală e întregit cu o serie de pilde dintre cele mai elocvente și cu câteva rugăciuni potrivite.

A doua lucrare - despre *Pâinea Vieții* - e a Părintelui M. Pura. Scrisă cu o laudabilă limpezime, ea lămurește sensul adânc al sfintei cuminecături și cheamă atenția cititorului asupra grijei deosebite cu care trebue să se apropie de *Paharul Domnului.*

Cartea *Paște oile mele* - în care e vorba despre taina preoției și despre misiunea sfințitoare pe care o împlinește slujitorul lui Hristos, se datorește tot râvnei Părintelui Simion Chișiu. Cum se și cuvenia - autorul n'a uitat să împărtășească lectorilor săi sfaturile cuminți cu privire la cinstea ce trebue s'o arete credincioșii - slujitorilor Domnului, ca unor ostenitori *cu dar de sus* pentru mântuirea obștii.

Autorii celor trei lucrări menționate sunt preoți de lege greco-catolică. Asta, firește, se vede și din felul în care sunt înfățișate problemele. Sfinții pomeniți în cele trei cărți aparțin, aproape toți, Bisericii apusene. Iar cei câțiva sfinți ai creștinismului răsăritean, luați ca martori ai adevărurilor expuse, în ilustrații sunt îmbrăcați și ei în straie catolice.

Toate acestea nu vor mira pe cititorii ortodocși. Ei se vor simți însă nedumiriți în fața unor afirmații ca cea pe care o vor citi la pag. 65 a cărții Părintelui N. Pura despre *Pâinea Vieții:* „Cine fumează dimineața, se poate cumineca" (în aceeași zi!). R. D.

Pr. Emilian Lemeny: PETRU ȘI PAVEL LA ROMA. Editura Asociației „Sf. Nichita", Kolozsvár-Cluj, 1943. Pag. 157.

Părintele profesor dela Academia teologică unită din Cluj a avut fericita inspirație de a tipări într'un volum următoarele conferințe: 1. Petru și Pavel la Roma; 2. Pavel și misterele păgâne; 3. Procesul lui Galileo Galilei; 4. Iisus al lui Ernest Renan; 5. Credința și spiritismul; 6. Iisus și suferința; 7. In amintirea unei conversiuni.

Precum reiese din titlurile acestor conferințe, ele au fost ținute în mijlocul păturei culte a bisericii surori din diferite centre ale Ardealului de nord. Deși în cadrul îngust al unor tratate strict limitate în timp, problemele puse sunt desvoltate cu competință, spirit critic și larg aparat științific. Abundența și variația citatelor dintr'o mulțime de autori teologi cu renume mondial din țările culte ale apusului, vădesc serioase cercetări asupra acestor probleme, precum și o mare familiarizare cu literatura teologică modernă. Citind acest volum ai impresia lecturii unor schițe, unor rezumate din niște studii mai vaste. Autorul este prea plin de conținutul larg al problemelor cu cari se ocupă, a adunat mult material, pe care trebue să-l comprime și nu se îndură a lăsa nimic. Aduce tot noi și noi elemente pe cari uneori e constrâns să le înfățișeze numai fragmentar. Faptul are și părți bune, dar și scăderi. Conferințele părintelui Lemeny în general duc la concluziile urmărite, trezind interesul pentru problemele pure și dorința de a le adânci mai pe îndelete prin studii particulare, după indiciile primite. In schimb o seamă de elemente atinse rămân nerezolvate, fiind date sau numai în concluzii sau numai simplu anunțate. Un exemplu: Activitatea apostolului Petru la Roma și întemeierea episcopatului din Roma. Este cel mai important element din prima conferință. El însuși pentru sine o problemă largă și mult discutată. E dat numai în concluzia voită: că azi niciun om de știință nu se mai îndoiește de acest adevăr. Amintește de dovezi biblice și istorice, dar nu le înșiră. Din Noul Testament amintește un singur argument din epistola lui Petru - și acela printr'o forțare a textului în afara legilor ermineutice, iar argumentele istorice se referă mai mult la moartea lui Petru în Roma. Aci era cazul unei desvoltări largi arătând diferitele puncte de vedere și greutatea lor științifică.

Aceste insuficiențe, inerente unor conferințe, nu numai fiindcă sunt limitate în timp ci și fiindcă nu urmăresc un scop direct științific, nu scad valoarea cărții părintelui Lemeny, așa după cum a stabilit-o la început, bineînțeles privindu-o din punctul de vedere al doctrinei bisericii pe care o reprezintă.

In afară de mici excepțiuni cu caracter strict confesional apusean, cartea poate fi cetită cu folos real de orice credincios al Bisericii noastre din pătura cultă. Este un frumos aport adus literaturii noastre religioase române. L. G. MUNTEANU

INSEMNĂRI

Pe urmele Mitropolitului Șaguna

Episcopul Nicolae Ivan

Uriașa operă a Mitropolitului Andrei Șaguna a fost pilduitoare pe toate tărâmurile vieții pentru păstorii duhovnicești ai turmei dreptcredincioase din cuprinsul Ardealului.

Prin întemeierea gazetei „Telegraful Român" – care va împlini în curând respectabila și glorioasa vârstă de o sută de ani – marele ierarh a arătat urmașilor săi, că Biserica nu trebue să se lipsească de nicio armă spirituală modernă în lupta pentru înălțarea vieții religioase și culturale a poporului. Iar presa este, fără îndoială, una dintre cele mai puternice arme în această luptă.

Inspirându-se din înțeleapta osârdie și din izbânzile culturale ale lui Șaguna, vlădicii de după el, așezați în scaunele de înfricoșată răspundere din fruntea noilor eparhii, n'au zăbovit prea mult în înființarea organelor de presă menite să poarte cuvântul lui Dumnezeu cu izbăvitoarele lui povețe și acolo, unde viul graiu al ierarhului sau al sfetnicilor lui nu putea să ajungă.

Inteleptul și harnicul cinstitor al rânduielilor șaguniene care a fost primul ierarh al reînviatei episcopii a Vadului, Feleacului și Kolozsvár-Clujului a înțeles rostul misionar al unei publicații periodice bisericești în capitala Ardealului. De aceea – curând după așezarea sa la Kolozsvár-Cluj – a întemeiat foaia eparhială „Renașterea" care-și prăznuește acum două decenii de rodnică existență.

Datorită râvnei redactorilor și colaboratorilor ei, această foaie – la început foarte modestă – a crescut „în Hristos" și în sănătoasele rândueli ale nației noastre și – sub neadormita priveghere a întemeietorului ei – a fost, ceeace este și astăzi: un dascăl spre toate cele bune și folositoare, al clerului din istorica eparhie a Kolozsvár-Clujului. Iar prin lucrarea osârduitorului cler apostolatul foii „Renașterea" și-a purtat rodnicia până în cele mai largi pături ale poporului dreptcredincios din cuprinsul acestei eparhii.

Iată pricina pentru care praznicul „Renașterii" este prilej de duhovnicească bucurie pentru întreaga eparhie a doua oară ctitorită de neuitatul vlădică Nicolae Ivan.

Impărtășind arhiereasca Noastră binecuvântare harnicului redactor de azi al „Renașterii" ca și tuturor colaboratorilor și cititorilor ei, rugăm pe bunul Dumnezeu să rodnicească și de azi înainte creștineasca propovedanie a acestei foi.

Episcopul NICOLAE

AUREL VLAICU. (Treizeci de ani dela moartea celebrului aviator român). In rândul celor cari au ostenit la cucerirea văzduhului se numără cu cinste și ardeleanul Aurel Vlaicu. S'a născut în 6 Noemvrie 1882 în comuna Bințința de lângă Orăștie din părinți țărani. Școala primară și șase clase de liceu le face la Orăștie. Cele două clase le termină la gimnaziul unguresc din Sibiu. Părinții lui voiau să-l facă preot, dar pe Aurel il ispitea meșteșugul zburatului. Pleacă la Budapesta, unde nu stă decât un an. Se inscrie apoi la Politehnica din München, unde rămâne timp de patru ani. După Politehnică își face stagiul militar ca voluntar la marina derăzboi din Pola. Se reintoarce apoi la casa părintească, unde incepe să lucreze cu zor la pasărea cu clonțul de fier. Lăudat de unii, hulit de alții, incurajat de puțini și descurajat de mulți, lucrul mergea incet și fără spor. Sfătuit de câțiva prieteni buni trece și se stabilește la București. Aci, cu ajutorul Statului român reușește să construiască un avion nou in Arsenalele armatei. In scurtă vreme reușește să facă minuni cu musca lui nebună. Faima lui trece peste hotare: e premiat la un concurs din Viena, iar neamul iși leagă de el cele mai sfinte nădejdi. Dar cine urcă ca fulge-

Aurel Vlaicu

rul se pogoară ca trăznetul. Numai după doi ani de glorie Aurel Vlaicu pleacă din București în ziua de 31 August cu gândul de-a trece Carpații la frații săi din Ardeal, cari în anul 1913 își țineau la Orăștie sărbările Astrei. Dar n'a avut noroc. Aproape de Câmpina, prins de un vânt potrivnic cade la pământ și moare. Sufletul lui mare s'a înălțat la ceruri pe aripi de îngeri, iar gândul lui a fost dus mai departe cu pioasă recunoștiință de cei rămași în viață. Numele lui Aurel Vlaicu rămâne scris în fruntea aviatorilor români cu litere de sânge pentru toți vecii. El e fala aviației românești și unul dintre cei dintâi cuceritori ai văzduhului din lumea întreagă. Neamul întreg se închină astăzi la mormântul unuia dintre cei mai aleși fii ai săi.

T. C.

◙

„POEZIA NOASTRĂ RELIGIOASĂ." Temeinicul studiu al prietinului Pan M. Vizirescu despre poezia noastră religioasă, studiu publicat în numărul trecut al „Vieții Ilustrate", a fost remarcat nu numai de un mare număr de cititori ai revistei, ci și de ziarul „Tribuna Ardealului" care l-a reprodus în întregime. Și — cu drept cuvânt. Pentrucă rar s'au mai scris gânduri și aprecieri atât de juste, atât de limpezi și atât de calde despre acest gen de creații poetice, ca cele din ampla expunere a dlui Pan M. Vizirescu.

Studiul cu care distinsul publicist a cinstit paginile „Vieții Ilustrate" va alcătui prefața unei Antologii a poeziei religioase românești, antologie care se află sub tipar și care va apărea în vitrine încă în primele zile ale lunei viitoare.

Seria „Cărților vieții" se va îmbogăți astfel cu un nou volum dintre cele mai prețioase. Prilej de bucurie pentru cărturarii dornici de lectură reconfortantă.

R. D.

◙

VIDERE NAPOLI, E POI MORI. Cine nu cunoaște această zicală! O găsești în toate ghidurile Italiei și o auzi rostită de toți câți au văzut sau ar dori să vadă minunatul oraș din preajma Vezuviului. Zicala înseamnă pe românește: „Să vezi Neapolul și-apoi (poți) să mori" — că ceva mai încântător tot n'o să mai vezi în restul vieții tale.

Numai cât în italiana corectă adevărul acesta se spune așa: „Videre Napoli, e poi *morire*".

Cum s'a ajuns la terminația uzuală de azi a atât de răspânditei zicale? Ne-o spune o gazetă elvețiană. După autorul articolului din chestiune, aproape de Neapol exista mai de mult un orășel cu numele *Mori*.

El îmbia trecătorilor o priveliște din cele mai pitorești; de aceea Italienii aveau toate motivele să îndemne pe vizitatorii străini, ca după ce au văzut Neapolul, să vadă și orășelul Mori. Străinii credeau că Mori e forma provincială a lui *morire* (a muri) și astfel, îndemnul localnicilor l-au tălmăcit în sensul că dupăce ai văzut Neapolul poți să mori...

Locuțiunea întrebuințată des a fost adoptată și de localnici și azi Italienii o spun la fel: „Videre Napoli, e poi mori".

In adevăr, în timpul din urmă mulți din câți au văzut Neapolul au murit. Dar nu extaziați de inefabila lui frumusețe, ci de iadul pe care l-a desfundat răsboiul în preajma lui.

R. D.

◙

CONCURSUL NOSTRU. Suntem în situația de a da — potrivit făgăduinței din numărul trecut al revistei noastre — rezultatul concursului de premii pentru cele mai bune trei nuvele cari vor intra, în termenul fixat, la redacția „Vieții Ilustrate".

Comisiunea alcătuită din P. C. Părinte profesor Fl. Mureșanu, dl Valentin Raus și dl Păcurariu a cercetat cele cinsprezece lucrări intrate la concurs și a făcut următoarea propunere:

1. Să se acorde premiile d-lui Mihail Pop pentru nuvela „In robia muncii", d-nei Eugenia Mureșanu pentru nuvela „Cealaltă viață a lui Hans Holl" și d-lui Iulian Chitta pentru nuvela „La târgul Sâmpetrului".

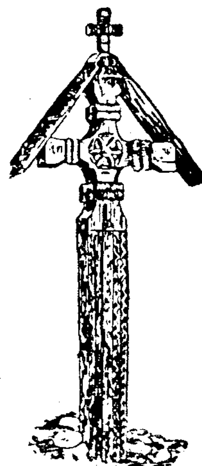
2. Să fie menționați cu laudă: Pr. Coriolan Dragomir pentru nuvela „Moartea braconierului", dl I. M. Gălățianu pentru nuvela „Ciasornicul casei", d-șoara Pia Dragoș pentru nuvela „Demisiunea", dl Ioan Istrate pentru nuvela „Vis și realitate" și Pr. Val. Sima pentru nuvela „In umbra destinului".

3. Lucrarea „Moment nocturn", deși bună în genul ei, fiind un poem în proză n'a putut fi luată în considerare. Ea poate fi însă publicată în revistă.

Direcțiunea revistei noastre a aprobat propunerea comisiunii și a acordat premiile prevăzute în concurs.

Atât lucrările premiate cât și cele cari au obținut mențiune vor fi publicate pe rând în coloanele „Vieții Ilustrate".

RED.

CĂRȚILE VIEȚII

COLECȚIE ÎNGRIJITA DE P. S. SA EPISCOPUL NICOLAE

Au apărut până acum următoarele volume:

1. G. M. Ivanov: RODURI DIN CÂMPUL EVANGHELIEI. Pg. 140, P. 1·50.
2. Grigore Popa: STILURI DE VIAȚĂ. Pag. 137, P. 1·50.
3. Pr. Ion Goron: TÂLCUIRI. Pag. 141, P. 1·50.
4. Pr. Il. V. Felea: DUMNEZEU ȘI SUFLETUL ÎN POEZIA ROMÂNĂ CONTIMPORANĂ. Pag. 111, P. 1.40.
5. Victor Stanciu: MINUNATE SUNT LUCRURILE TALE! Pag. 162, P. 1·50.
6. Prot. Ion Goron: MEDITAȚII la Evangheliile din Duminecile și sărbătorile de peste an. Pag. 167, P. 1.70.
7. Pr. Il. V. Felea: PAISIE ȘI PAISIANISMUL. Pag. 51, 70 fileri.
8. † Nicolae Colan: MEDALIOANE. Pag. 120, P. 1.50.
9. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA MÂNTUITORULUI NOSTRU ISUS HRISTOS. Pag. 340. Prețul: P. 2·50.
10. Emil Fiedler: OMUL CEL NOU, în românește de Părintele Nicolae. Pag. 150. Prețul: P. 2·—.
11. Dr. E. Nicoară: LA RĂSCRUCEA VIEȚII. Pag. 100. Prețul P. 1.50.
12. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL. Pag. 248, Prețul: 2·50 P.
13. Prot. Ion Goron: ÎMPĂRĂȚIA LUI DUMNEZEU. Pag. 148. Prețul: 2·— P.
14. Arhimandritul Ioan Schakhovskoy: LAUDA ÎNVIERII, în românește de Gheorghe Suciu. Pag. 78. Prețul: 1·50 P.
15. Prot. Dr. L. G. Munteanu: VIAȚA SFÂNTULUI APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN. Pag. 248. Prețul: 3·50 P.
16. Prot. Ion Goron: CUVINTE CĂTRE PREOȚI. Pag. 112. Prețul: 3·— P.

IN COLECȚIA POPORALĂ

„VENIȚI DE LUAȚI LUMINĂ“

AU APĂRUT PÂNĂ ACUM URMĂTOARELE BROȘURI:

1. Pr. Fl. Mureșanu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Antonie cel Mare, Macarie Eghipteanul și Efrem Sirul. Pag. 31, P. 0·20
2. D. E. Nicoară: MOARTEA PARINTELUI GRIGORIE. Pag. 30, P. 0·30.
3. Pr. Emil Nicolescu: DIN VIEȚILE SFINȚILOR, Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Ioan Gură de Aur. Pag. 31. P. 0·30.
4. Augusta Rubenescu: DREPTATEA. Trei legende creștine. Pag. 40. P. 0·40.
5. V. Gr. Borgovan: TATAL NOSTRU în pilde din viața săteanului român. Pag. 32. P. 0·30.

6-7. Pr. Teodor Ciceu: PRAZNICELE legii noastre ortodoxe. Pag. 104. P. 1·20.

8. Pr. Augustin Faur: O mamă vrednică: ANASTASIA ȘAGUNA. Pag. 38. P. 0·40.
9. Pr. Emil Nicolescu: HRISTOS ȘI TINERETUL. Pag. 32. P. 0·40.
10. Gala Galaction: MUSTAFA EFENDI AJUNGE MACARIE MONAHUL. Pag. 32. P. 0·40.

Toate acestea, precum și alte multe cărți bisericești și literare se găsesc la LIBRĂRIA EPARHIALA, KOLOZSVÁR, PIAȚA HITLER ADOLF No. 2.

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Iuliu Stămurean

VIAŢA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ŞI REDACTOR RESPONSABIL: Prof. L. G. MUNTEANU

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI - UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. - UN NUMĂR 40 LEI

REDACŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAŢA HITLER A. 18.
ADMINISTRAŢIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAŢA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

V. VLAD: Un luptător împotriva mizeriei: Beveridge
A. CRILOV: Măgarul şi Privighetoarea (poezie) în româneşte de Pimen Constantinescu
TITUS POIENARU: Pastel (poezie)
IULIAN CHITTA: La târgul Sâmpetrului
L. G. MUNTEANU: Lume nouă
TEODOR CICEU: E târziu (poezie)
Pr. V. SIMA: Fetiţei mele (poezie)
Pr. FL. MUREŞANU: Còpii după Cazania lui Varlaam
ION BREAZU: Iniţiative ardelene în cultura românească
C. MUREŞANU: Pictura flamandă din sec. XVII
MIHAIL POP: Pe margini de prăpastie

EMIL NICOLESCU, R. D. şi L. G. MUNTEANU: CRONICA LITERARĂ: Cuvinte către preoţi. Izvoarele vieţii creştine. Petru şi Pavel la Roma.

Episcopul NICOLAE, T. C., R. D., şi RED.: INSEMNĂRI: Pe urmele Mitropolitului Şaguna. Aurel Vlaicu. Poezia noastră religioasă. Videre Napoli, e poi mori. Concursul nostru.

COPERTA NOASTRĂ: FETE DIN MUNŢII APUSENI

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugaţi să-şi trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeţ, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesităţi tehnice, nu de alte consideraţii. - Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.